

TEM-analyyseja

44/2012

**TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN LYHYEN
AIKAVÄLIN TYÖMARKKINAENNUSTE**

Syksy 2012

Johanna Alatalo – Mika Tuomaala

ISSN 1797-5271
ISBN 978-952-227-632-2

Työ- ja elinkeinoministeriön lyhyen aikavälin työmarkkinaennuste

Syksy 2012

Johanna Alatalo – Mika Tuomaala

Työ- ja elinkeinoministeriö
Ministry of Employment and the Economy
Eteläesplanadi 4, 00130 Helsinki, Finland
Email: etunimi.sukunimi@tem.fi

Helsinki, lokakuu 2012

JOHANNA ALATALO – MIKA TUOMAALA: TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN LYHYEN AIKAVÄLIN TYÖMARKKINAENNUSTE, SYKSY 2012

Saatteeksi: Työ- ja elinkeinoministeriö julkaisee lyhyen aikavälin työmarkkinaennusteensa keväällä ja syksyllä. Ennusteen tarkoituksena on muodostaa ministeriön asiantuntijanäkemyks lähtäjä kehityksestä ja toimia siten sekä oman politiikkavalmistelu taustana että markkinainformaationa muille käyttäjille. Talouskehityksen osalta käsitellään eri ennustelaitosten työn tuloksia yhteen vetävästi ja vaikutuksia arvioivasti. Ennusteen painopistealue on oman työmarkkinaennusteen laatiminen. Tässä hyödynnetään myös muuta työ- ja elinkeinohallinnossa tehtävää työtä, kuten aluetalousskatsauksia ja rekrytointiongelmien seurantatietoja. Ennuste julkaistaan TEM analyysseja -verkkajulkaisuna ministeriön julkisella palvelimella.

Ennusteen ovat laatineet *Johanna Alatalo ja Mika Tuomaala*

Keskeiset tulokset, syksy 2012

1. Talouskehitys

- Talousnäkymät ovat hieman heikentyneet kevään jälkeen. Myös seuraavalle vuodelle ennustetaan hyvin heikkoa talouskasvua.
- Euroopassa erot talouskehityksessä ovat edelleen suuria. Tilanne muutamissa Suomen keskeisissä vientimaissa on myös hieman heikentynyt. Kiinan ja Venäjän talouskasvu on edelleen kohtuullista, vaikkakin hiukan hidastunut. Yhdysvaltojen taloustilanne on vakaa, mutta kasvu vaisua.
- Kuluvana vuonna sekä viennin että investointien muutos jää negatiiviseksi. Etenkin investointien kääntyminen kasvuun kestää pari vuotta. Kulutus kasvaa hyvin vähän koko ennusteperiodin ajan.

2. Työvoiman kysyntä ja sen kehitys

- Vuodelle 2012 alkupuolen hyvän työllisyyskehityksen vuoksi arvioimme, että työvoiman kysyntä pysyy lähes edellisvuoden tasolla, vaikka kysyntä onkin jo kääntynyt laskuun. Vuonna 2013 työvoiman kysyntä laskee reilulla kymmenellä tuhannella.
- Teollisuudessa työllisyys on pitänyt pintansa odotettua paremmin, mutta arvioimme tilanteen heikkenevän hieman vuoden lopulla ja edelleen 2013. Rakentamisen työllisyyskehitys on tänä vuonna ollut heikko ja arvioimme sen edelleen heikkenevän 2013. Myös palvelusektorin työvoiman kysynnän kasvu on hiipumassa.

3. Työvoiman tarjonta ja sen kehitys

- Työikäisen väestön määrä kasvaa edelleen Suomessa
- Työvoiman määrän kasvua ei kokonaisuudessaan tapahdu enää vuonna 2013, mutta työvoiman määrä kasvaa kuitenkin vielä ikääntyneiden osalta

4. Työttömyystilanne ja sen arvioitu kehitys

- Työttömyys nousee vuonna 2013 yli kahdeksan prosentin
- Pitkäaikaistyöttömyys jatkaa kasvuaan, vuoden 2013 lopussa pitkäaikaistyöttömiä on noin 70 000
- Työttömyyden kehitysnäkymät heikentyneet ELY -alueilla, nykyistä heikompaa tilannetta ennakoidaan Uudellamaalla, Kaakkois-Suomessa, Pirkanmaalla ja Lapissa

5. Työvoima kysynnän ja tarjonnan kohtaanto

- Työvoiman saatavuustilanne ei suuresti muutu lähiaikoina
- Saatavuusongelmat hyvin yleisiä sairaanhoitajien, lääkärin ja sosiaalityöntekijöiden ammateissa

Asiasanat: Talouskehitys, suhdanteet, työmarkkinat, työttömyys, työvoiman saatavuus

Key results

1. Economic prospects

- The economic prospects have weakened slightly after this spring and the economic growth in 2013 has been forecasted to be very weak.
- Differences in economic development are still great between European countries. In some of the most important export countries for Finland the situation has slightly weakened. The growth in China and Russia has somewhat slowed down, but moderate growth still exists. The economic situation in USA is stable, but the growth is moderate.
- Both exports and investments will decrease during this year compared to the previous. It will take couple of years to change the trend to the positive in investments. Consumption will grow moderately during the forecasting period.

2. Demand for labour and its development

- Due to the good development of the labour demand during the first half of 2012, we project that demand stays this year almost at the same level as 2011, although the development is currently negative. In year 2013 the demand will decrease roughly with 10 000.
- The labour demand in industry has not declined against expectations, but the situation has been weak and will be weaker during the end of 2012 and also in 2013. Labour demand in construction has been weak too and will be weaker in 2013. Service sectors growth in labour demand is in decline.

3. Labour supply and its development

- Working aged population is still growing in Finland during forecasting period.
- The total amount of labour force does not grow anymore in 2013, but the amount of aged grows relatively.

4. Unemployment situation and its estimated development

- Unemployment rate will grow over 8 percent during 2013.
- The long-term unemployment will continue to grow and in the end of 2013 it is estimated that there will be circa 70 000 long-term unemployed.
- Unemployment prospects have weakened all over the country. In regions Uusimaa, Southeastern Finland, Tampere region and Lapland it is estimated that the situation will be weaker next year.

5. Matching of labour demand and supply

- In the short run, there will be no significant changes in labour availability in Finland.
- The most serious problems in labour availability are anticipated to be in the occupations of hospital nurses, physicians and social workers.

Key words: Economic development, business cycles, labour market, unemployment, labour availability

SISÄLTÖ

1. KANSAINVÄLINEN TALOUSKEHITYS.....	1
2. TYÖVOIMAN KYSYNTÄ.....	2
3. TYÖVOIMAN TARJONTA	9
4. TYÖTTÖMYYS	12
5. TYÖVOIMAN KYSYNNÄN JA TARJONNAN KOHTAANTO.....	16
LIITE 1: Kuviot	18
LIITE 2: Aiempien ennusteiden osuvuus.....	23
TEM-analyyseja – verkkojulkaisusarjassa aiemmin ilmestynyt.....	24

1. KANSAINVÄLINEN TALOUSKEHITYS

Talouskehitys näyttää hiukan heikommalta kuin vielä keväällä arvioitiin. Kaiken kaikkiaan Suomen talouden lyhyen aikavälin talouskehitykseen liittyvät riskit ovat pääasiassa ulkoisia eikä Suomi voi niihin merkittävästi vaikuttaa. Toisaalta jotkut ennustelaitokset ovat nostaneet esille myös taantumman vastaisia tekijöitä, kuten vaikkapa sen, että shokki öljymarkkinoilla on heikentynyt, tai että Japani jälleenrakentaa, ja Kiinassa ja Intiassa talouspolitiikkaa on kevennetty. Kiinan kasvu on hiukan hidastunut, mutta alkanee elpyä ekspansiivisen politiikan vuoksi. Kiinan haasteet kuitenkin kasvavat ja ne liittyvät muun muassa kustannustason nousuun ja virheinvestointien aiheuttamiin ongelmiin (luottotappioiden ja konkurssien riski). Hiukan pidemmällä aikavälillä haasteena on koko kasvumalli ja siirtyminen investointivetoisesta kasvusta enemmän kulutusvetoiseen – mikä puolestaan alentaa kasvuvauhtia.

Yhdysvaltojen osalta positiivisena on pidetty sitä, että kasvu on melko vakaata ja laajalla pohjalla. Myös talouden perustekijät - yritysten kannattavuus, pankkisektori ja velkaantumisen vähentyminen - ovat parantuneet. Myös Yhdysvaltojen vientiteollisuus on kilpailukykyinen - mutta vientiodotukset ovat heikentyneet ja yhtenä riskinä onkin vientikysynnän heikkeneminen. Julkisen talouden kesämättömyyttä on myös pidetty riskinä, samoin finanssipolitiikan kiristymistä sekä poliittisen päätöksentekojärjestelmän kyvyttömyyttä päättää vero- ja sosiaalipolitiikasta. Kasvu on ollut melko verkkaista; osa ennustelaitoksista arvioi, että Yhdysvalloissa ei kuitenkaan ole juuri pelkoa uudesta notkahduksesta, kun taas joissakin arvioissa on katsottu, että myös uuden taantumman uhka on kohtalainen. Viimeisimmät luottamusindikaattorit olivat hiukan aiempaa paremmat.

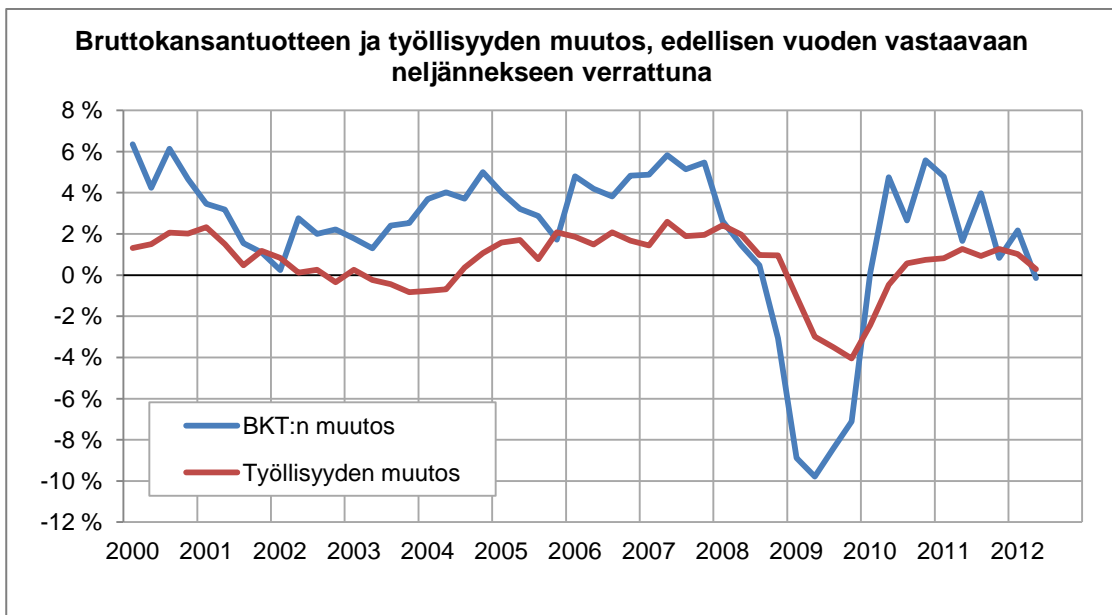
Euroalueella vuoden alkupuoli merkitsi nollakasvua ja toisella neljänneksellä talous hiukan supistui. Myös näkymät loppuvuodelle ovat vaisut. Useissa ennusteissa arvioidaan, että talous elpyy hiukan – mutta vain hiukan - vuonna 2013. Toisaalta joissakin arvioissa on katsottu, että sinänsä välttämättömät rakenteelliset uudistukset vaikuttavat hitaasti ja euroalue joutuu läpikäymään taantumman tai ainakin sen riski on merkittävä. Kaiken kaikkiaan luottamusindikaattorit ovat yleisesti heikot, samoin monet muut ennakoivat indikaattorit. Euro on edelleen kriisimaiden näkökulmasta liian vahva, budjettileikkaukset saattavat kasvaa odotettua suuremmiksi heikentäen kasvua ja pankkien luottokelpoisuus ei ole parantunut riittävästi. Riskinä on investointeja uhkaava luottolama. Erot euroalueella ovat kuitenkin suuria: Kuluvana vuonna/tulevana vuonna osa maista välttää taantumman, kun taas kriisimaissa lama vielä syvenee. Toisaalta hiukan heikkenevistä näkymistä on indikaatioita myös maissa, joissa talous on ollut kohtuullisen vahva (Saksa, Ruotsi). Myös työttömyydessä erot ovat suuria – Saksassa työttömyys on historiallisen alhaalla, kun taas Espanjassa ja Kreikassa se on yli 20 %.

Kansainvälisen talouden epävarmuus on toistaiseksi heijastunut yllättävän vähän Suomen talouteen ja etenkin työllisyyskehitykseen. Juuri nyt kaikki kokonaiskysynnän komponentit kehittyvät kuitenkin heikosti - vienti on ollut taantumassa jo jonkin aikaa, eikä tilanteen uskota aivan heti kohenevan; epävarmuus jarruttaa investointeja ja rakentamista; kulutuskysyntä on vaimenemassa. Useimmat ennustelaitokset arvioivatkin, että myös vuoden 2013 talouskasvu jää varsin vaatimattomaksi ja vasta vuonna 2014 kasvu olisi vakaammalla pohjalla. Työmarkkinaennustemme lähtökohtana on valtionvarainministeriön taloudellinen katsaus, jossa BKT:n kasvun arvioidaan olevan vain prosentin sekä vuonna 2012 että vuonna 2013. Vuonna 2014 talouskasvu hiukan vahvistuisi ja olisi 2 %, joka sekin merkitsee matalaa kasvua.

2. TYÖVOIMAN KYSYNTÄ

Taloustilanne ja työvoiman kokonaiskysyntä

Keväällä 2012 julkaistun työmarkkinaennusteemme lähtökohtana oli oletus, että taantuma vältetään, mutta talouskasvu jäisi matalaksi sekä 2012 että 2013. Vuoden 2012 ensimmäisellä neljänneksellä talous vielä kasvoi, mutta supistui vuoden toisella neljänneksellä eikä nopeaa käännettä parempaan odoteta. Vuoden 2012 kahden ensimmäisen neljänneksen luvut eivät vielä merkitse sitä, että Suomi olisi taantumassa, mutta useat ennakoivat indikaattorit ovat heikentyneet siinä määrin, että ollaan ainakin taantumän kynnyksellä, ellei vielä taantumassa. Vuositasolla BKT:n muutos kuitenkin kulluvana vuonna jää hyvän alkuvuoden ansiosta lievästi positiiviseksi, yhteen prosenttiin.

Ennakoivien indikaattoreiden perusteella on syytä olettaa, että myös loppuvuoden talouskehitys tulee olemaan vaatimaton, vaikka taantuma vältettäisiinkin. Eri ennustelaitoksilla on kuitenkin hiukan erilainen käsitys sekä siitä, mikä tulee olemaan loppuvuoden kehitys, että siitä, miten talous kehittyy tulevana vuonna. Osa katsoo, että Suomi välttää taantumän ja että pohja on jo ohitettu, jolloin loppuvuosi jäisi kuitenkin plussan puolelle. Osa taas arvioi, että pohja saavutetaan loppuvuonna ja Suomi ajautuu ”tekniseen taantumään”. Osa arvioi, että talous alkaa toipua noin kahden prosentin kasvuun jo ensi vuonna, kun taas osa katsoo, että parin prosentin kasvu saavutetaan vasta 2014 – näin on arvioinut myös valtionvarainministeriö. Vahvaan talouskasvuun parin tulevan vuoden aikana ei näytä uskovän kukaan, kuluva vuodesta puhumattakaan.

Heikentyneiden talousennusteiden taustalla on se, että viimeisimpien käytettävissä olevien aineistojen valossa (toinen vuosineljännes) bruttokansantuotteen kasvun kaikki komponentit eli vienti, investoinnit ja kulutus näyttävät samaan suuntaan eli pientä miinusta. Vienti ei itse asiassa ehtinyt kunnolla toipua vuoden 2009 kriisistä. Vaikka osa vientiteollisuudesta on edelleen pärjännyt hyvin, on vienti kokonaisuudessaan ollut taantumassa vuoden 2011 lopulta. Heikko kehitys selittyy ennen kaikkea sillä, että vienti Euroopan alueelle on supistunut – EU:n ulkopuolinen vienti on itse asiassa kasvanut. Sitä saattaa jatkossakin hiukan tukea euron heikentyminen edelleen, mutta vasta viiveellä. Ennustelaitosten näkemykset siitä, milloin käänne parempaan tapahtuu viennissä ja kuinka vahva se

on, vaihtelevat. Osa katsoo, että vienti toipuu kohtalaisen hyvin jo 2013, mutta useissa arvioissa uskotaan, että elpyminen on vaatimatonta vielä 2013. Valtionvarainministeriö arvioi, että vienti toipuu 2013, mutta vahvemmin vasta 2014.

Investoinnit kehittyivät kohtuullisesti vielä alkuvuonna, vaikkakin suunta oli laskeva. Investointiha-lukkuutta on heikentänyt ennen kaikkea heikko luottamus eikä ennusteissa odoteta luottamuksen ja investointien kääntyvän positiiviseksi loppuvuoden aikana. Valtionvarainministeriö arvioikin inves-tointien hiukan supistuvan sekä tänä vuonna että myös ensi vuonna. Siten investoinnit toipuisivat vasta 2014. Olennaista on globaalin talouskasvun ja luottamuksen palautuminen. Korkojen laskusta ei enää juuri voi odottaa vetoapua.

Suomen talouskasvu on alkuvuoden aikana perustunut kulutuksen kasvuun, joka kuitenkin kaikkien arvioiden mukaan on heikkenemässä. Loppuvuodesta kulutusta heikentäviä tekijöitä ovat heikko reaalityökehitys ja ennen kaikkea heikentynyt luottamus. Kulutusta tukevia tekijöitäkin on ollut – negatiivinen reaalikorko, rahoituksen helppo saatavuus ja säästämisasteen lasku (velkaantumisen kasvun kustannuksella). Kuluvan vuoden alkupuolen kulutuksen kasvu riittääkin pitämään talous-kasvun juuri ja juuri plussan puolella. Kulutuksen on ennustettu kasvavan vain vähän vuonna 2013. Työttömyyden kasvu vuonna 2013 voi merkitä negatiivisen kierteen riskiä eli luottamuksen heikke-nemistä edelleen sekä hidastuvaa kulutuksen kasvua. Ylipäätään odotuksilla ja luottamuksella – tai sen puutteella – on nyt suuri vaikutus talouskehitykseen.

Kuinka nopeasti ja voimakkaasti taloustilanne heijastuu työvoiman kysyntään?

Useimmat talousennusteet sekä vuodelle 2012 että 2013 jäävät alle työllisyyden kasvukynnyksen. Se, kuinka suuri talouskasvun olisi oltava, jotta työllisyyden kasvukynnys ylittyisi, vaihtelee myös toimialoittain. Toisaalta siitä, että talouskasvu jää alle työllisyyden kasvukynnyksen, ei suoraan seuraa se, että työvoiman kysyntä työllisten määrällä mitattuna välttämättä ainakaan nopeasti laski-si.

Periaatteessa suhdanteiden muutokset näkyvät ensin työtunneissa ja vasta sitten työllisten määrässä. Mikäli heikko työvoiman kysyntä kanavoituu osin työtuntien vähenemiseen, se lieventää negatiivi-sia vaikutuksia työllisten määrän muutoksiin. Kääntöpuolena on kuitenkin se, että kun talous alkaa elpyä, työllisten määrä kasvaa aluksi hitaasti – muutos kanavoituu tällöin osittain työtuntien kas-vuksi. Näin kävi esimerkiksi 2009 taantumassa. Nyt kansantalouden tilinpidon työtuntien muutok-set ovat kuitenkin olleet ristiriitaisia – joinakin kuukausina ne ovat vähentyneet, mutta sitten kasva-neet. Toimialoittain työtuntien kehitys on eronnut (liite 1d). On kuitenkin odotettavissa, että heikko talouskehitys laskee tilapäisesti työtuntien määrää.

Osin heikko talouskehitys voi siten johtaa tuottavuuskuilun syntyyn, jos työllisyys ei laske samassa suhteessa kuin kokonaistuotanto heikkenee – ja myös sopeutuminen tuottavuuskuilun kautta vaihte-lee toimialoittain. Mikäli sopeutuminen heikkoon talouskasvuun tapahtuu osin tuottavuuskuilun kautta, sen kääntöpuolena on kuitenkin hidas työllisyyden paraneminen kasvun käynnistyttyä. Juuri näin kävi vuoden 2009 taantumassa, jolloin työllisyysreaktio BKT:n muutokseen oli poikkeukselli-sen lievä. Merkitystä on muun muassa sillä, kuinka pitkään heikko taloustilanne jatkuu, millainen yritysten kannattavuus on ja mitä ovat muut olennaiset toimintaympäristön muuttajat.

Viiveiden vuoksi työllisyysvaikutukset ajoittuvat eri tavoin kuin taloustilannetta kuvaavat indikaat-torit ja myös viiveet vaihtelevat toimialoittain – joskaan eivät aina samalla tavoin. Alkuvuoden ta-lousindikaattorit ovat olleet melko huonoja, etenkin viennin ja teollisuuden osalta, mutta työvoiman kysyntä on ollut odotuksia parempi. Rakentamisessa muun muassa liikevaihto on kehittynyt melko

suotuisasti, mutta työllisyys on laskenut jyrkemmin kuin keväällä arvioimme. Palveluissa puolestaan työllisyys parani vuoden ensimmäisellä puoliskolla – mutta kuten keväällä arvioimme, työllisyyden kasvu myös palveluissa heikkenee.

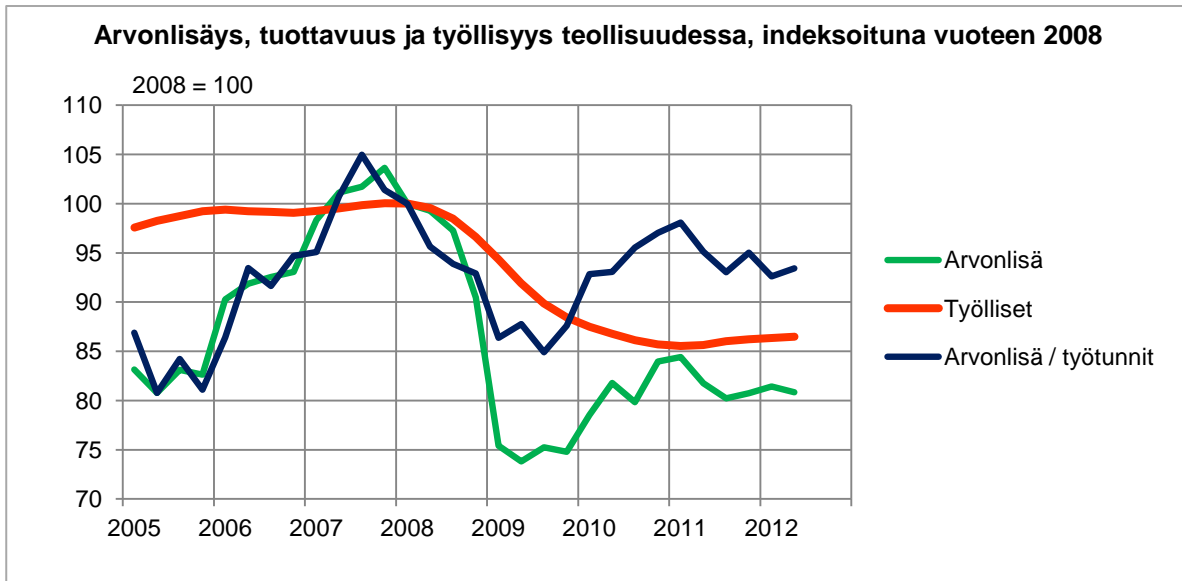
Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen työllisten määrä – jonka perusteella työvoiman kysyntää ennusteessamme arvioidaan – on heikoista talousuutisista huolimatta aivan viime aikoihin asti kasvanut. Näin on ollut, vaikka esimerkiksi työnvälitystilaston työttömien työnhakijoiden määrä on kasvanut lievästi jo jonkin aikaa ja vaikka useat indikaattorit ennakoivat pientä työttömyyden kasvua. Loppuvuonna kuitenkin ennakoimme työvoiman kysynnän (työllisten määrän) vähenevän. Siihen, missä määrin heikko talouskehitys kanavoituu työvoiman kysynnän laskuksi, vaikuttaa myös tuottavuuskehitys. Sitä tarkastelemme kuitenkin erikseen toimialoittain.

Kuten keväällä arvioimme, etenkin kuluvan vuoden alkupuoliskon työllisyyskehitystä on tukenut vielä vuoden 2011 BKT:n kasvu ja vuositasolla vuoden 2012 työvoiman kysyntä jää juuri ja juuri vuoden 2011 yläpuolelle. Tosin kevään arvioon verrattuna ennustetta alentaa hivenen se, että vuoden 2011 BKT:n kasvu tarkentui 2,9 prosentin sijaan 2,7 prosenttiin – vaikutus työvoiman kysyntään vuonna 2012 on kuitenkin melko marginaalinen. Osaltaan työvoiman kokonaiskysyntäarvioon vaikuttaa myös se, että yhdellä toimialalla eli rakentamisessa kysyntä on ollut heikompaa kuin vielä keväällä arvioimme. Ennen kaikkea tarkistammekin keväällä tehtyä työvoiman kysyntäennustetta vuodelle 2012 toimialojen välillä.

Syksyn aikana puolestaan julkisuudessa on ollut esillä useita suuria henkilöstön vähentämissuunnitelmia. Arvioimme kuitenkin, että niistä suuri osa ajoittuu vasta vuodelle 2013. Osaltaan työvoiman kysyntäennustamisen tarkistamiseen vuodelle 2013 saattaa olla aihetta myös muista kuin suhdannesyistä, esimerkiksi teollisuuden rakenteellisten muutosten vuoksi. Työvoiman kysyntäennustetta vuodelle 2013 on syytä tarkistaa alaspäin myös siksi, että talousennusteet vuodelle 2013 ovat alentuneet. Valtionvarainministeriö on tarkistanut vuoden 2013 BKT:n kasvuaan hiukan alaspäin (oli 1,5 %, nyt 1 %). Arvioimme keväällä 2012, että työvoiman kysynnän kasvu vuonna 2013 pysähtyy. Nyt arvioimme sen laskevan noin 12 000 hengellä. Ennusteen yksi pääviesti on kuitenkin sama kuin keväällä: työllisyyskehityksen kannalta vuosi 2013 on heikompi kuin 2012.

Työllisyysnäkymät teollisuudessa

Teollisuuden työllisten määrä on jäänyt selvästi alemmalle tasolle kuin missä oltiin ennen finanssikriisiä. Juuri samoihin aikoihin kuin talousnäkymät uudelleen alkoivat heikentyä, oli toisaalta merkkejä siitä, että työllisyyden pienelle kasvulle alkoi olla edellytyksiä. Näin ei kuitenkaan ehtinyt käydä. Syksyllä 2011 indikaattorit olivat melko hyviä, mutta heikkenivät aivan vuoden 2011 lopulla ja edelleen alkuvuonna 2012. Aivan vuoden 2011 lopulla teollisuudessa näkyy jälleen pieni tuottavuuden notkahdus (arvonlisä/työtunnit alla olevassa kuviossa). Heikko kysyntätilanne onkin osittain kanavoitunut tuottavuuden laskuksi, mikä selittää sitä, että työvoiman kysyntä on - teollisuuden suhdannetilanteeseen nähden - pysynyt yllättävän hyvänä.

Teollisuuden työllisten määrää kuluvana vuonna voi siis pitää odottamattoman hyvänä siihen nähden, kuinka heikko suhdannetilanne teollisuuden näkökulmasta on ollut. Lähes kaikki indikaattorit ovat olleet heikkoja ja kokonaisuudessaan teollisuus on itse asiassa ollut taantumassa jonkin aikaa, vaikka joillakin toimialoilla tilanne onkin ollut hyvä. Ennakoivat indikaattorit eivät myöskään lupaa nopeaa käännettä parempaan.

Teollisuuden suhdannenäkymät ovat edelleen heikot:

- teollisuuden uudet tilaukset ovat helmikuuta 2012 lukuun ottamatta jääneet alle edellisvuoden tason
- uudet tilaukset vähenivät viimeisimmän tiedon mukaan (elokuu 2012, -4,6 %) vuoden takaisesta
- silti uudet tilaukset kasvoivat joillakin toimialoilla; näin on ollut muinakin kuukausina
- uusien tilausten vaihtelu on kuitenkin hyvin suurta yksittäisten kuukausien välillä
- kolmen kuukauden liukuvana keskiarvona mitattuna, koko teollisuuden tasolla, touko-heinäkuu 2012 oli kolmas peräkkäinen kolmen kuukauden jakso, jolloin muutos oli selkeästi negatiivinen; silti kaikilla jaksoilla jollakin tai joillakin toimialoilla muutokset ovat olleet positiivisia; kemianteollisuus on saanut uusia tilauksia jatkuvasti melko hyvin
- periaatteessa teollisuuden uudet tilaukset ennakoivat tuotannon ja liikevaihdon kehitystä, ja etenkin tuotannon kehitys puolestaan näkyy viiveellä työllisyydessä, mutta uusien tilausten muutos ei kuitenkaan suoraan heijastu tulevana liikevaihdon muutoksena useista eri syistä ¹
- teollisuustuotannon volyyymi-indeksi (=kiinteähintaisen tuotoksen muutos) heinäkuulta oli aavistuksen parempi kuin vuotta aiemmin
- positiivinen volyyymi-indeksi koski kuitenkin vain yhtä kuukautta – elokuussa 2012 indeksi oli jälleen miinuksella; tammi-elokuussa teollisuuden tuotanto oli 1,4 % alempi kuin vuotta aiemmin
- myös tilauskanta on normaalia heikompi – näin on ollut lähes koko ajan edellisen taantumän jälkeen
- teollisuuden luottamusindikaattori on heikko, mutta ei kuitenkaan täysin pohjalukemissa

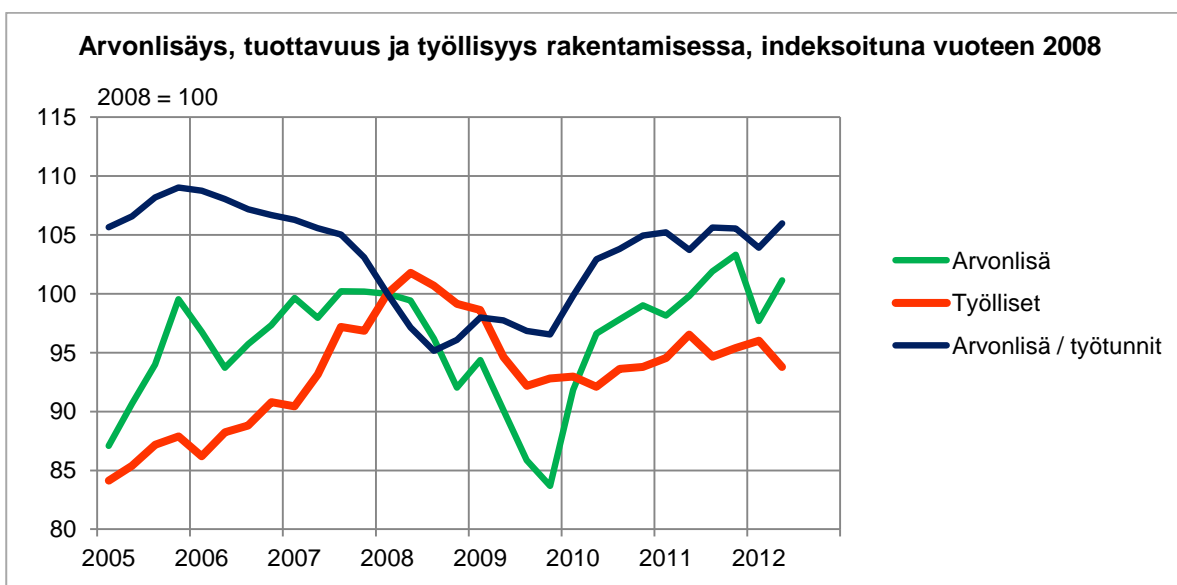
¹ Peruuntuneita tilauksia ei vähennetä uusista tilauksista, jolloin liikevaihto voi jäädä pienemmäksi kuin uusien tilausten perusteella voisi arvioida; jos tuotteita on tehty varastoon, liikevaihto voi puolestaan kasvaa enemmän kuin uudet tilaukset; liikevaihto voi kasvaa myös uusia tilauksia voimakkaammin silloin, jos tuotanto tapahtuu Suomen ulkopuolella; lisäksi kirjaamiseen liittyvät ajalliset kysymykset saattavat hämärtää linkkiä uusien tilausten ja liikevaihdon välillä

Kevään 2012 ennustetta tehtäessä oli evidenssiä siitä, että teollisuudessa heikko suhdannetilanne oli alkanut jo vuoden 2011 lopulla ja ajankohtaiset indikaattorit kertoivat tuolloin vaimeasta, mutta eivät dramaattisesti heikkenevästä tilanteesta. Vaikka teollisuuden suhdannetilanne näytti heikolta, arvelimme, että vaikutus työllisyydessä näkyy vasta viiveellä. Näin onkin käynyt, mutta viive on kuitenkin ollut jopa pidempi kuin ajattelimme ja siten teollisuuden työllisyyskehitys on suhdannetilanteeseen nähden ollut yllättävän hyvää. Silti työvoiman kysyntä – avoimilla paikoilla mitattuna – on ollut vaimeaa (liite 1c). Arvioimme edelleen, että työvoiman kysyntä teollisuudessa heikkenee hiukan loppuvuodesta 2012, mutta alkuvuoden odotuksia paremman työllisyyskehityksen vuoksi tarkistamme teollisuuden työllisten määrää hieman ylöspäin kevään ennusteeseen verrattuna.

Vuoden 2013 työllisten määrää teollisuudessa tarkistamme alaspäin, sillä heikko talouskehitys on pitkittynyt. Valtionvarainministeriö arvioi teollisuustuotannon supistuvan hiukan tänä vuonna – mikä kuitenkin arvioimme mukaan näkyy teollisuuden työllisyydessä vasta ensi vuonna. Myös osa suurista irtisanomisista – jotka osin liittyvät pikemminkin teollisuuden rakennemuutokseen kuin suhdannetilanteeseen – ajoittuvat vuodelle 2013, mikä myös antaa aihetta tarkistaa vuoden 2013 työvoiman kysyntää teollisuudessa. Vaikka teollisuustuotanto aavistuksen kasvaisi ensi vuonna (VM:n arvio +0,8 %), teollisuuden työllisyys vuonna 2013 kuitenkin laskee hiukan.

Työllisyysnäkymät rakentamisessa

Periaatteessa työllisyys reagoi rakentamisessa melko voimakkaasti heikkoon suhdannetilanteeseen. Tästä huolimatta arvioimme vielä keväällä, että työllisyyden lasku rakentamisessa ajoittuisi vasta vuodelle 2013, vaikka rakennusluvissa näkyikin jo käänne huonompaan. Tuolloin arvioitiin, että vaikka asuntoaloitukset vähenevät, tuotantoa tukisi jo aloitettujen kohteiden loppuun saattaminen sekä toisaalta myös korjausrakentaminen. Ennakoivat indikaattorit eivät myöskään rakentamisen osalta olleet yksiselitteisen huonoja. Rakennusalan työllisyyden arvioinnissa yhtenä vaikeutena on lisäksi sen arviointi, missä määrin ulkomaisen työvoiman määrä joustaa suhdanteiden vaihtuessa. Rakennusalan työllisyys on kuitenkin heikentynyt eikä työllisten määrän arviointi siten monien tekijöiden vuoksi osunut kohdalleen – sitä on nyt syytä tarkistaa etenkin vuoden 2012 osalta.

Rakentamisessa arvonlisä ja tuottavuus (arvonlisä/työtunnit) on kehittynyt vuosina 2010–2011 hyvin. Molemmat indikaattorit ovat jo ylittäneet finanssikriisiä edeltävän tason. Yllä olevasta kuviosta nähdään, että finanssikriisin aikana myös rakentamisessa – teollisuuden tapaan – syntyi tuottavuuskuihu, joka kuitenkin on jo kurottu umpeen. Sopeutuminen tätä kautta oli kuitenkin vähemmän merkittävää kuin teollisuudessa. Nyt vuoden 2011 lopun ja 2012 alun aikana rakentamisessa ei ole syntynyt samankaltaista tuottavuuden laskua. Heikko suhdannetilanne on siten heijastunut voimakkaammin työllisyyden laskuna. Työllisyyden heikkeneminen rakentamisessa on ollut odotuksiamme voimakkaampaa myös sen valossa, että suhdannetilanne ei – esimerkiksi teollisuuteen verrattuna – ole ollut aivan niin heikko.

Rakennusalan vaisu tilanne jatkuu:

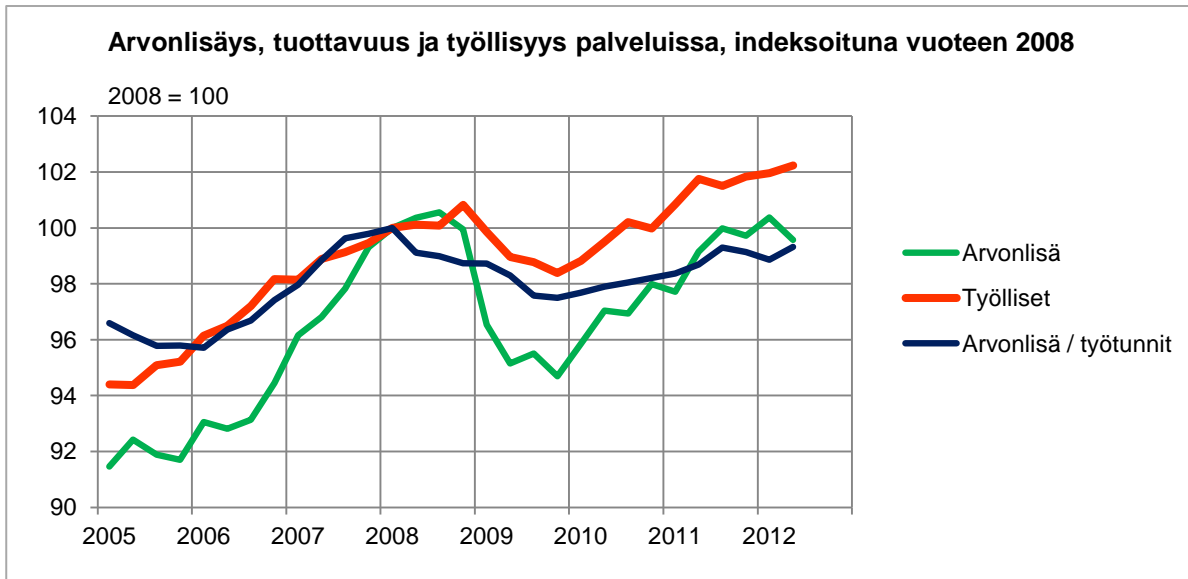
- myönnetty rakennusluvat vähentyneet 20 %
- asuntoaloitusten odotetaan hieman vähentyvän seuraavana vuonna
- korjausrakentaminen kompensoi heikkoa tilannetta – mutta ei riittävästi
- liikevaihtokuvaaja on ollut melko hyvä – mutta myynnin määrä väheni touko-heinäkuussa
- luottamusindikaattori on ollut heikko ja edelleen heikentynyt syyskuussa

Arviot siitä, milloin rakentaminen elpyy, vaihtelevat. Osa katsoo, että rakentaminen elpyy jo vuonna 2013. Ennustemme lähtökohtana on kuitenkin se, että rakentaminen elpyy vasta vuonna 2014. Arvioimme, että jo tänä vuonna alkanut työvoiman kysynnän heikkeneminen jatkuu ensi vuonna siitakin huolimatta, että korjausrakentaminen tukee työvoiman kysyntää.

Työllisyysnäkymät palveluissa

Työllisyyden kasvu kuluvan vuoden alkupuolella on ollut lähestulkoon kokonaan palveluiden varassa, kuten keväällä 2012 julkistetussa ennusteessa arvioimmekin. Arvioimme keväällä myös, että sama koskee vuotta 2013, kuitenkin siten, että myös palveluissa työllisyyden kasvu hidastuu. Näin arvioimme edelleen, kuitenkin siten, että työllisyyden kasvu palveluissa jää vuonna 2013 vielä heikommaksi kuin aiemmin arvioimme. Yhdessä muiden toimialojen heikon kehityksen kanssa se merkitsee sitä, että arvioimme mukaan työvoiman kokonaiskysyntä laskee vuonna 2013.

Työllisten määrä palveluissa on jo selvästi ylittänyt kriisiä edeltäneen tason. Samalla tuottavuus (arvonlisä/työtunnit) on alle kriisiä edeltäneen tason. Selityksenä on se, että työllisyyden kasvu palvelualoilla on tapahtunut hyvin suurelta osin osa-aikatyön kautta. Myös tehdyt työtunnit palveluissa ovat kasvaneet. Aivan viime aikoina tehtyjen työtuntien kasvu palveluissa näyttäisi kuitenkin taittuneen, minkä arvioimme ennakoivan sitä, että työllisyyden kasvu myös palveluissa lähes pysähtyy.

Kuluvana vuonna kulutuskysyntään ja siten palveluiden työllisyyteen (ml. kauppa) vaikuttavat tekijät ovat olleet ristiriitaisia. Etenkin alkuvuonna palkankorotukset tukivat kulutusta. Myös matalat korot ja kotitalouksien säästämisasteen lasku ovat tukeneet kulutusta. Toisaalta reaalitulot eivät juuri kasva ja kotitalouksien luottamus on heikko. Palveluammateissa työttömyys on hiukan kasvanut, vaikka avoimien paikkojen muutos ei ole toistaiseksi ollut erityisen hälyttävä – mikä on joissakin palvelualan ammattiryhmissä merkinnyt kohtaannon heikkenemistä (liite 1c).

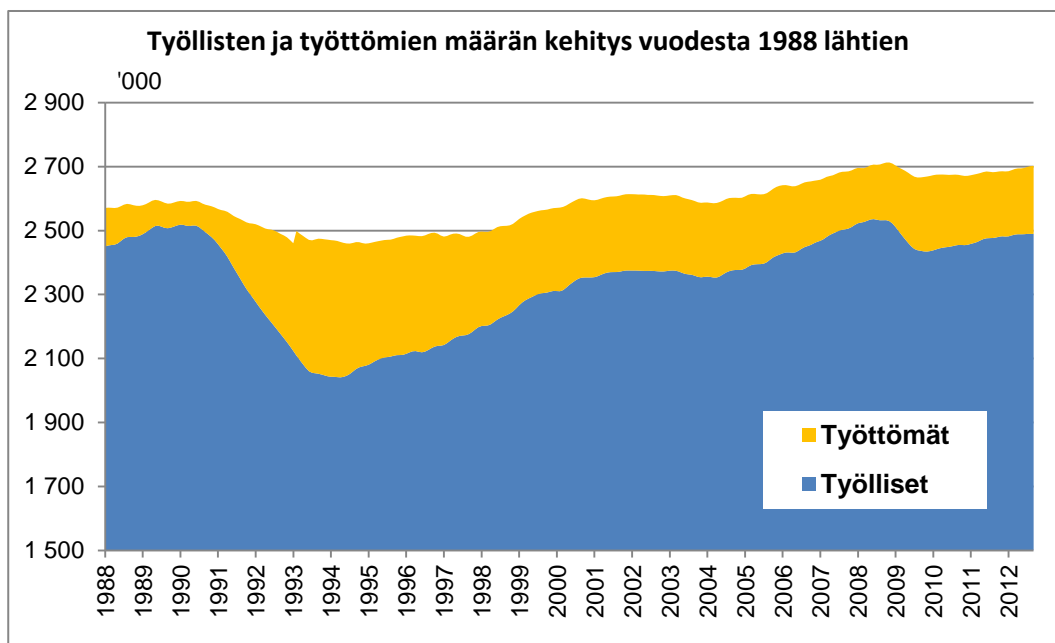
Palveluiden työllisyysnäkymät ovat hiipumassa:

- vaikka nimelliset tulot kasvavat hyvin kuluvana vuonna, ostovoima ei juuri kasva
- kotitalouksien kulutuskysyntä on osin tapahtunut ja saattaa edelleen hiukan kasvaa säästämisasteen laskun vuoksi, mutta siten kotitalouksien velkaantumisen kustannuksella
- kotitalouksien odotusten merkitys on nyt poikkeuksellisen suuri – ja kuluttajien odotukset ovat melko heikot
- kaupan luottamusindikaattori on hiukan pakkasella
- yksityisten palveluiden luottamusindikaattori koheni hiukan syyskuussa – mutta on huomattavasti pitkäaikaisen keskiarvon alapuolella

Kaiken kaikkiaan kulutuksen pieni kasvu ja palveluiden työllisyyden kasvu kuluvana vuonna ovat olleet hyvin suurelta osin yksityisen kulutuksen varassa. Etenkin alkuvuoden tilanne oli hyvä. Niinpä arvioimme – kuten jo keväällä – että palveluiden työllisyys kuluvana vuonna kasvaa. Loppuvuoden ja etenkin tulevan vuoden osalta vetoapu on kuitenkin hiipumassa. Pieni työttömyyden kasvu tulevana vuonna heikentää osaltaan kulutusta. Palveluiden näkymät heikentyvät väistämättä mm. välituotekysynnän kautta – mutta tämä näkyy pikemminkin vasta vuoden 2013 heikkona kysyntänä. Oletamme kuitenkin, että palvelutuotanto välttää taantumaa. Silti kysyntä jää niin vaatimattomaksi, että työllisyyden kasvu lähes pysähtyy. Siksi tarkistamme vuoden 2013 palveluiden työllisyyttä hieman alaspäin ja arvioimme, että työllisyyden kasvu palveluissa jää hyvin pieneksi vuonna 2013.

3. TYÖVOIMAN TARJONTA

Työvoiman tarjontaan eli työvoimaan lasketaan kuuluvaksi sekä työlliset että työttömät. Työvoiman määrä on ollut huipussaan vuoden 2008 lopussa. Tuolloin työvoiman määrä Suomessa oli yli 2,7 miljoonaa. Vuoden 2009 aikana työvoiman määrä alkoi laskea, mutta jo vuoden 2010 lopussa työvoiman määrä kääntyi nousuun. Nousua on jatkunut aina syksyyn 2012 asti ja jälleen työvoimaa noin 2,7 miljoonaa. Viimeaikaisessa kehityksessä on huomattava, että työvoiman tarjontaa on kasvattanut työttömien määrän lisääntyminen.

Työvoiman määrän ennusteiden pohjana on käytetty Tilastokeskuksen 28.9.2012 julkistettuja väestöennusteita. Lisäksi on analysoitu työvoimaosuuksien kehitystä eri ikäryhmissä sekä Tilastokeskuksen määrittymisen mukaisen työttömyyden kehitystä.

Työikäisen väestöön luetaan tavallisesti kuuluvaksi 15 - 74 -vuotiaat. Tämän ja ensi vuoden aikana tämän ikäiseen väestöön kuuluvien määrä kasvaa Suomessa noin 20 000:lla. Kasvun taustalla on 60 - 74 -vuotiaiden määrän ennustettu kasvu. Näitä nuorempien työikäisten määrän ennustetaan sitä vastoin vähenevän. Jos tarkastelu rajataan 15–64 -vuotiaisiin, vähenee tämän ikäinen väestö vuodesta 2011 vuoteen 2013 Tilastokeskuksen ennusteen mukaan 35 000:lla eli noin prosentti.

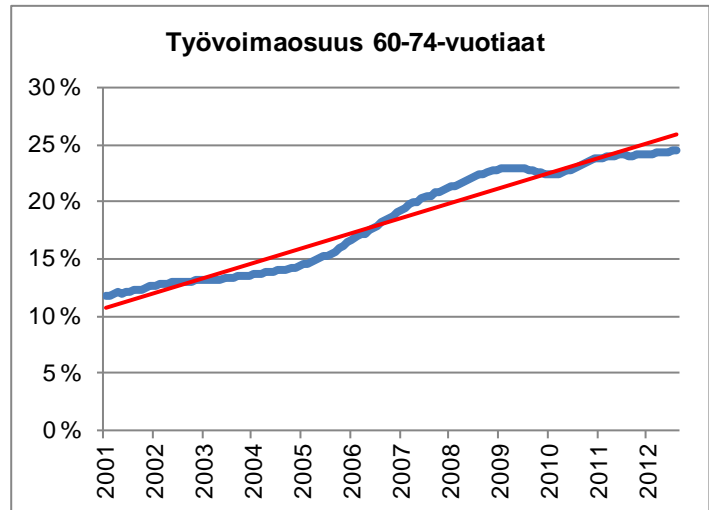
Väestön määrän ennuste työikäisten ikäluokissa

Ikäryhmä	2011	2012	2013	Muutos 2011 - 2013	
	<i>toteuma</i>	<i>ennuste</i>	<i>ennuste</i>	<i>henk.</i>	<i>%</i>
15 - 24	661 000	661 000	655 000	-6 000	-0,9 %
25 - 59	2 477 000	2 466 000	2 462 000	-15 000	-0,6 %
60 - 74	931 000	955 000	974 000	43 000	4,6 %
15 - 74	4 069 000	4 082 000	4 091 000	22 000	0,6 %
15 - 64	3 533 000	3 516 000	3 498 000	-35 000	-1,0 %

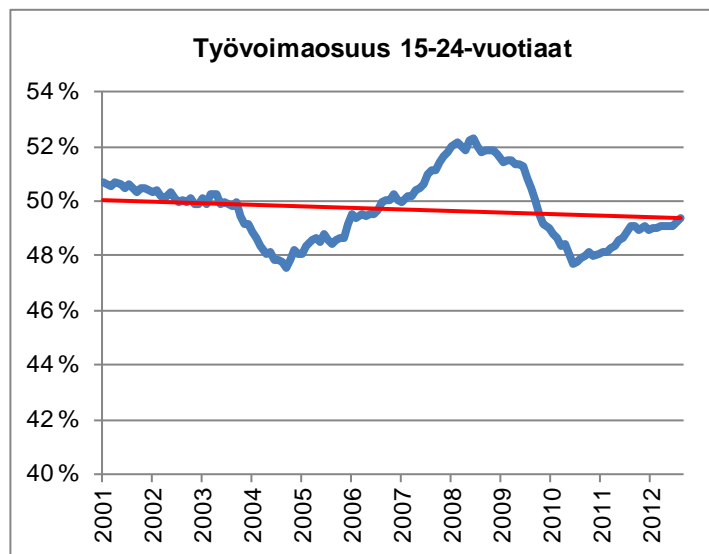
Lähde: Tilastokeskus

Työikäisistä työvoimaan kuuluvien (henkilöiden, jotka ovat työssä tai he ovat työmarkkinoiden käytettävissä olevia aktiivisia työnhakijoita) osuus työikäisestä väestöstä on ikäluokassa 15–74 -vuotiaat olleet viimeisimmissä tilastoissa noin 66 prosenttia. Kovin suuria vaihteluja työvoimaosuudessa ei ole 2000 -luvulla ollut. Korkeimmillaan 15–74 -vuotiailla työvoimaosuus oli vuoden 2008 lopulla, noin 67,5 prosentissa. Alhaisimmalla tasolla työvoimaosuus oli vuonna 2004, noin 65,5 prosentissa.

Työvoimaosuudet ovat viime vuosina lisääntyneet ikääntyneimpien osalta. Esimerkiksi 60–74 -vuotiaista työvoimaan kuului vuosituhaten alussa noin 12 prosenttia. Tällä hetkellä tässä ikäluokassa työvoimaosuus on noin 24 prosentin tasolla. Viime aikoina työvoimaosuuden kasvu on taittunut ja mm. heikentyneiden talousnäkymien ja heikon luottamustilanteen takia työvoimaosuus pysyttelee tällä nykytasolla tämän ja ensi vuoden ajan.

Nuorten työvoimaosuudet vaihtelevat selvästi suhdanteiden myötä. Nuorten kausitasoitettut työvoimaosuudet ovat 2000 -luvulla vaihdelleet 47 ja 53 prosentin välillä. Nuorten työvoimaosuus kasvoi vuoden 2010 loppupuolelta aina vuoden 2011 syksyyn asti, sitten tilanne tasaantui noin 49 prosentin tasolle. Aivan viime aikoina on kuitenkin tapahtunut käänne parempaan. Tämä viimeaikainen työvoimaosuuksien kasvu on hieman odottamaton, koska yleensä nuoret reagoivat muita ikäryhmiä nopeammin ja voimakkaammin suhdanteiden käännteissä. Aikasarja-analyysien pohjalta nuorten työvoimaosuuksien olisi tässä tilanteessa pitänyt laskea. Selitys tilanteessa saattaa olla Tilastokeskuksen työvoimatutkimus ja siihen liittyvät virhemarginaalit, sillä esimerkiksi merkittäviä politiikkamuutoksia ei ole viime aikoina tehty.

Vuonna 2013 nuorten työvoimaosuuksiin saattaa vaikuttaa nuorisotakuun toteuttaminen. Nuorisotakuu takaa alle 25-vuotiaille sekä alle 30-vuotiaille vastavalmistuneille koulutus-, harjoittelu-, työpaika- tai työpaikan kolmen kuukauden sisällä työttömäksi ilmoittautumisesta. Työvoimaosuudet lisääntyvät, jos nuorisotakuun kautta nuoret sijoittuvat enenevästi työ- tai harjoittelupaikkoihin. Koulutus- tai työpaikatoiminnan volyymin lisäys ei kasvata nuorten työvoimaosuuksia, sillä tuolloin nuoret ovat työvoiman ulkopuolella. Nuorisotakuun uskotaan jonkin verran lisäävän nuorten työvoimaosuuksia, mutta heikossa suhdannetilanteessa vaikutukset työvoimaosuuksiin jäävät vähäisiksi. Vuonna 2013 nuorten työvoimaosuuksien ennustetaan olevan noin 50 prosentin tasolla.

Ikäluokassa 25–59 -vuotta ovat suhdannevaihtelut selvästi heikompia kuin nuorilla. 25–59 -vuotiailla kausitasoitettut työvoimaosuudet ovat 2000 -luvulla vaihdelleet noin 85 prosentista 86,5 prosenttiin. Vuoden 2012 aikana 25–59 -vuotiaiden työvoimaosuus on ollut hieman yli 86 prosentissa. Tällä 86 prosentin tasolla tämän ikäluokan työvoimaosuuden uskotaan olevan myös vuonna 2013.

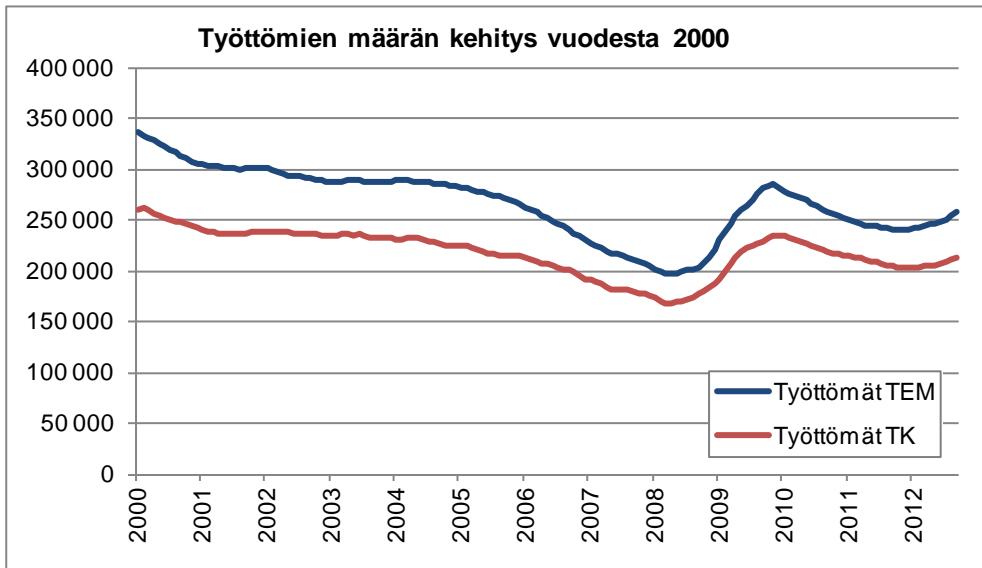
Työvoiman määrän kehitykseen vaikuttaa tänä ja ensi vuonna lähinnä työikäisen väestön määrän muutos, lisäksi työvoiman tarjonta joustaa jonkin verran työvoiman kysynnän myötä. Työikäisessä väestössä työvoimaan kuulumisen eli työvoimaosuus ei tänä ja ensi vuonna juurikaan muutu.

Työvoiman määrän ennuste eri ikäluokissa

Ikäryhmä	2011	2012	2013	Muutos 2011 - 2013	
	<i>totetuma</i>	<i>ennuste</i>	<i>ennuste</i>	<i>henk.</i>	%
15 - 24	323 000	326 000	325 000	2 000	0,6 %
25 - 59	2 137 000	2 128 000	2 119 000	-18 000	-0,8 %
60 - 74	222 500	234 000	238 000	15 500	7,0 %
15 - 74	2 682 500	2 688 000	2 682 000	-500	0,0 %

4. TYÖTTÖMYYS

Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukainen työttömyys on viime aikoina lähtenyt selvään kasvuun. Työ- ja elinkeinoministeriön työnvälitystilastoissa työttömyys on myös kasvussa. TEM:n tilastoissa työttömyyden kasvu on loivempaa kuin Tilastokeskuksella.

Tilastokeskuksen työvoimatutkimus tuottaa kansainvälisesti vertailukelpoista tietoa työttömyydestä. Työvoimatutkimuksen nykyinen tietosisältö perustuu pääosin Euroopan unionin työvoimatutkimuksia koskeviin asetuksiin. Työvoimatutkimuksen mukaan työttömäksi määritellään henkilö, joka tutkimusviikolla on vailla työtä, on etsinyt aktiivisesti työtä viimeisen neljän viikon aikana ja voisi vastaanottaa työtä kahden viikon kuluessa.

Tilastokeskuksen työttömyyden määrittelyyn kuuluu siis eräänä osana työnhaun aktiivisuus. Muutokset tässä työnhaun aktiivisuudessa vaikuttavat siis työttömien määriin. Työttömien määrien ennusteissa onkin eräänä osatekijänä arvioitu työnhakuaktiivisuuden kehitystä. Jos työttömän henkilön työnhakuaktiivisuus on hiipunut, vaikka hän on edelleen vailla työtä, määritellään hänet Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksessa työvoiman ulkopuolelle kuuluvaksi.

Työttömien määrän ripeä kasvu työvoimatutkimuksessa viittaa siihen, että työtä vailla olevat henkilöt ovat olleet aktiivisia työnhakijoita. Mikäli heikko työllisyystilanne jatkuu pitkään, tulee työnhakuaktiivisuus todennäköisesti vähenemään. Tämä taas pienentää Tilastokeskuksen määrittelyksen mukaista työttömyyttä.

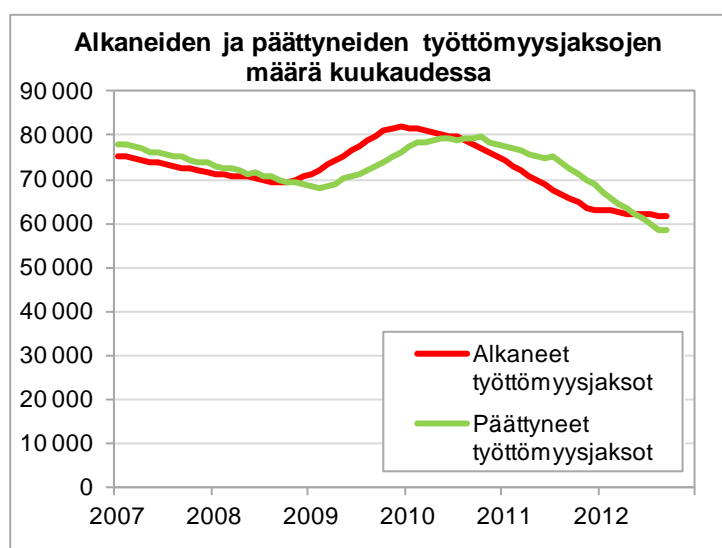
Keskeisiä asioita työttömien määrien ennusteissa ovat olleet lähiajan talouskehitys, yleisen luottamustilanne ja työvoiman kysynnän arvioitu kehitys. Työttömyyden tason muutokset ovat yleensä seuranneet em. asioiden kehitystä viiveellä. Esimerkiksi käänneet luottamusindikaattoriarvossa ja työvoiman kysynnässä ovat yleensä näkyneet työttömyydessä vasta muutamien kuukausien kuluttua. Tämänhetkisessä tilanteessa työttömyys näyttää reagoivan muihin suhdannetekijöihin lyhyemmällä viiveellä kuin aikaisemmin. Suidanteiden parantuessa ei sen sijaan uskota, että työttömyys alkaisi nopeasti vähetä. Eräänä tekijänä tässä on se, että ensin työtä vailla olevat aktivoituvat työnhaussa; aktivoituminen työnhaussa merkitsee työttömyyden kasvua.

TEM ennustaa, että keskimääräinen työttömyysaste vuonna 2012 on **7,8** prosenttia. Työttömiä ennustetaan vuonna 2012 olevan keskimäärin **210 000**.

Työttömyys tulee vuonna 2013 nousemaan vuoden 2012 tasosta. Taustalla ennusteessa ovat mm. heikot suhdannenäkymät, luottamusindikaattorien alhaalla pysyttelevät arvot. TEM:n työttömyysaste-ennuste vuodelle 2013 on **8,1** prosenttia. Tilastokeskuksen määrittelyn mukaisia työttömiä ennustetaan vuonna 2012 olevan keskimäärin **216 000**.

Työ- ja elinkeinoministeriön työnvälitysrekisterissä työttömiä on lähes 20 prosenttia enemmän kuin Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksessa. Ero johtuu erilaisesta työttömyyden määrittämisestä. TEM:n työnvälitystilastossa työttömäksi katsotaan henkilö, jolla on voimassa oleva työnhaku TE-toimistossa. Tilastokeskuksen ja TEM:n työttömyyksien ero on jonkin verran vaihdellut. Tällä hetkellä työttömien määrien erot näissä eri tilastoissa ovat kaventumassa.

Työttömyyden tasoon vaikuttaa sekä työttömyyden dynamiikka (alkaneiden ja päättäneiden työttömyyksien määrä) ja työttömyysjaksojen kestojen muuttuminen. TEM:n tilastot osoittavat, että alkaneiden työttömyyksien määrän noin kaksi vuotta kestänyt lasku on taittunut. Vuoden 2012 alkupuolella alkaneiden työttömyyksien määrä on ylittänyt päättäneiden työttömyyksien määrän. Tämän kehityskulun uskotaan jatkuvan vuoden 2012 ajan.

Työttömyyden keskimääräinen kesto on myös pidentymässä koko ajan. Viimeisimmissä tilastoissa työttömyyden keskimääräisen keston trendi oli noin 44 viikkoa. Keston uskotaan tänä ja ensi vuonna jatkavan pidentymistään ja vuoden 2013 lopussa työttömyyden keskimääräinen kesto on 50 viikon tasolla.

Työ- ja elinkeinotoimistoihin rekisteröityneitä työttömiä työnhakijoita arvioidaan vuonna 2012 olevan keskimäärin **250 000**. Vuonna 2013 työttömien työnhakijoiden määrän nykyisillä tilastomäärittelyillä arvioidaan olevan **262 000**.²

² Hallituksen esityksessä laeiksi julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta sisältyy työttömyyden tilastointiin liittyviä asioita. Esitys toteutuessaan tulee lisäämään merkittävästi TEM:n määrittelyn mukaista työttömyyttä.

Pitkäaikaistyöttömyys

Vuoden 2012 aikana pitkäaikaistyöttömyys on jatkanut kasvuaan ja vuoden 2012 lopussa TEM ennustaa, että yhtäjaksoisesti yli vuoden työttömänä olleita on noin **65 000**. Pitkäaikaistyöttömyyden kasvu jatkuu myös vuonna 2013. Yleinen työttömyyden kasvu heijastuu yleensä pitkäaikaistyöttömyyteen vuoden viiveellä. Nyt kuitenkin alkaneiden ja päättyneiden pitkäaikaistyöttömyyksien määrien kehitystrendit ovat muuttuneet jo jonkin aikaa epäedullisempaan suuntaan: alkaneiden pitkäaikaistyöttömyyksien määrän lasku on taittunut ja päättyneiden pitkäaikaistyöttömyyksien määrä on vähentynyt, poikkeuksena viimeisimmät luvut. Arvioimme, että uudet alkaneet pitkäaikaistyöttömyysjaksot kasvavat viiveellä yleisen työttömyyden kasvun myötä. Vuoden 2013 lopussa pitkäaikaistyöttömiä ennustetaan olevan noin **70 000**.

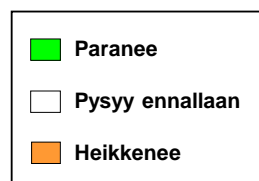
Tilanne alueilla

Työttömyystilanne on vuoden 2012 alkupuoliskolla ollut vaikein Lapissa, jossa on Tilastokeskuksen työvoimatutkimukseen mukaan työttömänä lähes 12 prosenttia työvoimasta. Myös Pohjois-Pohjanmaalla ja Kainuussa työttömyysaste on ollut yli 10 prosenttia. Suhteellisesti vähiten työttömyyttä on vuonna 2012 ollut Uudellamaalla ja Pohjanmaalla, noin 7 prosenttia.

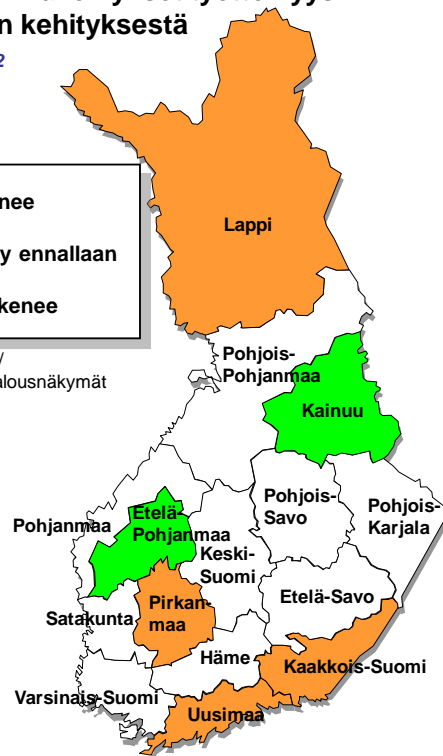
Syksyllä 2012 ELY -alueilta kootut näkemykset työttömyystilanteen kehityksestä osoittavat, että suurin osa alueista ennustaa työttömyystilanteen pysyvän tänä vuonna ennallaan. Uskoa työttömyyden pienenemiseen on vielä Etelä-Pohjanmaalla ja Kainuussa. Työttömyystilanteen ennustetaan heikkenevän Uudellamaalla, Kaakkois-Suomessa, Pirkanmaalla ja Lapissa. Näkemykset työttömyystilanteen kehityksestä ovat jonkin verran heikentyneet viime keväästä. Esimerkiksi Pirkanmaalla uskottiin vielä keväällä työttömyyden vähenemiseen, nyt Pirkanmaalla arvioidaan työttömyyden lisääntyvän lähiaikoina.

Alueiden näkemykset työttömyystilanteen kehityksestä

Syksy 2012

Lähde: TEM/
Alueelliset talousnäkymät

Työvoimatase (taseen luvut tuhansina)

Tase-erä	Tilanne 2010-11			Ennuste 2012-2013			
	2010	2011	Muutos 2010-11	2012	2013	Muutos 2011-12	Muutos 2012-13
Työikäinen väestö 15-74	4 043	4 069	26	4 082	4 091	13	9
Työikäinen väestö 15-64	3 555	3 533	-22	3 516	3 498	-17	-18
Työvoima	2 672	2 682	10	2 688	2 682	6	-6
Työlliset	2 447	2 474	27	2 478	2 466	4	-12
Alkutuotanto*	115	110	-5	108	107	-2	-1
Teollisuus**	388	384	-4	382	374	-2	-8
Rakennustoiminta	172	176	4	172	166	-4	-6
Palveluelinkeinot	1 760	1 792	32	1 807	1 810	15	3
Tuntematon	12	11	-1	9	9	-2	0
Työllisyysaste, %	67,8	68,6	0,8	69,1	69,1	0,5	0,0
Työttömät	224	209	-15	210	216	1	6
Työttömyysaste, %	8,4	7,8	-0,6	7,8	8,1	0,0	0,3
Työttömät työnhakijat	265	244	-21	250	262	6	12

* ml. kaivostoiminta ja louhinta

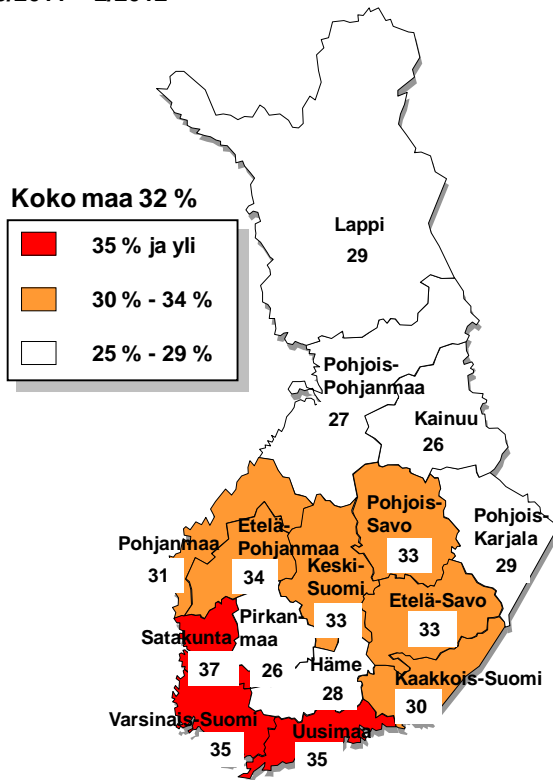
** ml. sähkö, kaasu- ja vesihuolto

5. TYÖVOIMAN KYSYNNÄN JA TARJONNAN KOHTAANTO

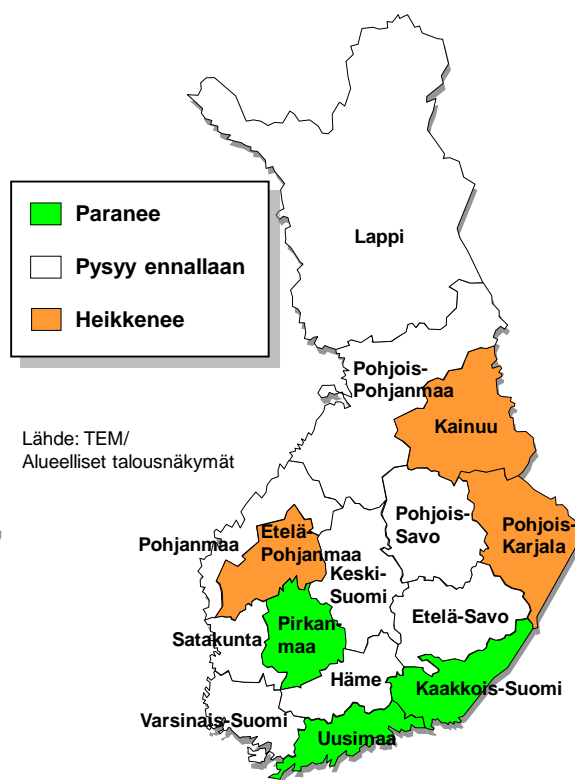
Viimeisten työnantajahaastattelujen tietojen mukaan on työvoimaa hakeneista toimipaikoista keskimäärin noin 32 prosenttia kokenut vaikeuksia löytää työvoimaa. Yleisimpiä rekrytointiongelmia ovat olleet Suomen etelä- ja länsiosissa: Satakunnassa, Uudellamaalla ja Varsinais-Suomessa. Keskimääräistä harvinaisempia ovat rekrytointiongelmia olleet Pohjois- ja Itä-Suomessa sekä Pirkanmaalla ja Hämeessä.

Alueilta saadut näkemykset työvoiman saatavuustilanteen kehityksestä vaihtelevat alueittain. Tulevan 12 kuukauden aikana rekrytointiongelmien arvioidaan lisääntyvän Kainuussa, Pohjois-Karjalassa ja Etelä-Pohjanmaalla. Vastaavasti Uudellamaalla, Kaakkois-Suomessa ja Pirkanmaalla rekrytointiongelmien ennustetaan hieman helpottavan. Rekrytointiongelmilla ja alueen työttömyys-tilanteella on yhteys toisiinsa. Niillä alueilla, jolla työvoiman saatavuustilanteen ennustetaan paranevan, ennustetaan vastaavasti työttömyystilanteen heikentymistä ja päinvastoin.

Työvoiman saatavuusongelmia kokeneiden toimipaikkojen osuus työvoimaa hakeneista 3/2011 – 2/2012

Alueiden näkemykset työvoiman saatavuustilanteen kehityksestä, syksy 2012

Syys - lokakuun vaihteessa 2012 on työ- ja elinkeinotoimistoilta kerätty näkemyksiä minkälainen työmarkkinatilanne on eri ammateissa seuraavan puolen vuoden kuluttua. Arvioiduista noin 250 ammatista noin kymmenen prosenttia katsottiin kuuluvaksi sellaisiin, joissa on pulaa työvoimasta. Eniten pulaa arvioitiin puolen vuoden kuluttua olevan sairaanhoitajien, lääkärin ja sosiaalityöntekijöiden ammateissa. Noin 15 prosenttia ammateista katsottiin kuuluvan sellaisiin, joissa työvoimasta on ylitarjontaa. Eniten ylitarjontaa suhteessa työvoiman kysyntään arvioitiin olevan toimistotyöntekijöiden ja tietoliikenne- ja elektroniikka-asentajien ammateissa.

LÄHTEET

Aktia

http://www.aktia.fi/c/document_library/get_file?uuid=b61d7f08-4705-4d9a-8333-30be56b2e64f&groupId=10143

Alueelliset kehitysnäkymät syksyllä 2012. Työ- ja elinkeinoministeriö/ELY -keskukset.
www.temtoimialapalvelu.fi

Elinkeinoelämän tutkimuslaitos (ETLA)

<http://www.etla.fi/index.php?action=news&id=256>

Handelsbanken

<http://research.handelsbanken.se/Attachments/18431/Talousennuste%206%20september%202012.pdf>

Nordea

http://newsroom.nordeamarkets.com/en/files/2012/09/EconomicOutlook_09-2012_FI.pdf

OP-Pohjola-ryhmä

<https://www.op.fi/media/liitteet?cid=151661403&srcpl=3>

Palkansaajien tutkimuslaitos

<http://www.labour.fi/talousenn/ennpdf/pten0912.pdf>

Pellervon taloustutkimus

http://www.ptt.fi/dokumentit/ptt-ennuste_kansantalous2012syksy_2509121024.pdf

Sampo pankki

[http://www.sampopankki.fi/fi-fi-TietoaSampoPankista/media/Tiedotteet/Pages/20120911_SampoPankinSuhdannekatsaus.aspx](http://www.sampopankki.fi/fi-fi/TietoaSampoPankista/media/Tiedotteet/Pages/20120911_SampoPankinSuhdannekatsaus.aspx)

Suomen pankki

http://www.suomenpankki.fi/fi/julkaisut/euro_ja_talous/Rahapolitiikka_ja_kansainvalinen_talous/Documents/ET412.pdf

Toimipaikkahaastattelut 2011 ja 2012. Työ- ja elinkeinoministeriö/Tilastokeskus

Työnvälitystilastot. Työ- ja elinkeinoministeriö

Työvoimatutkimus. Tilastokeskus

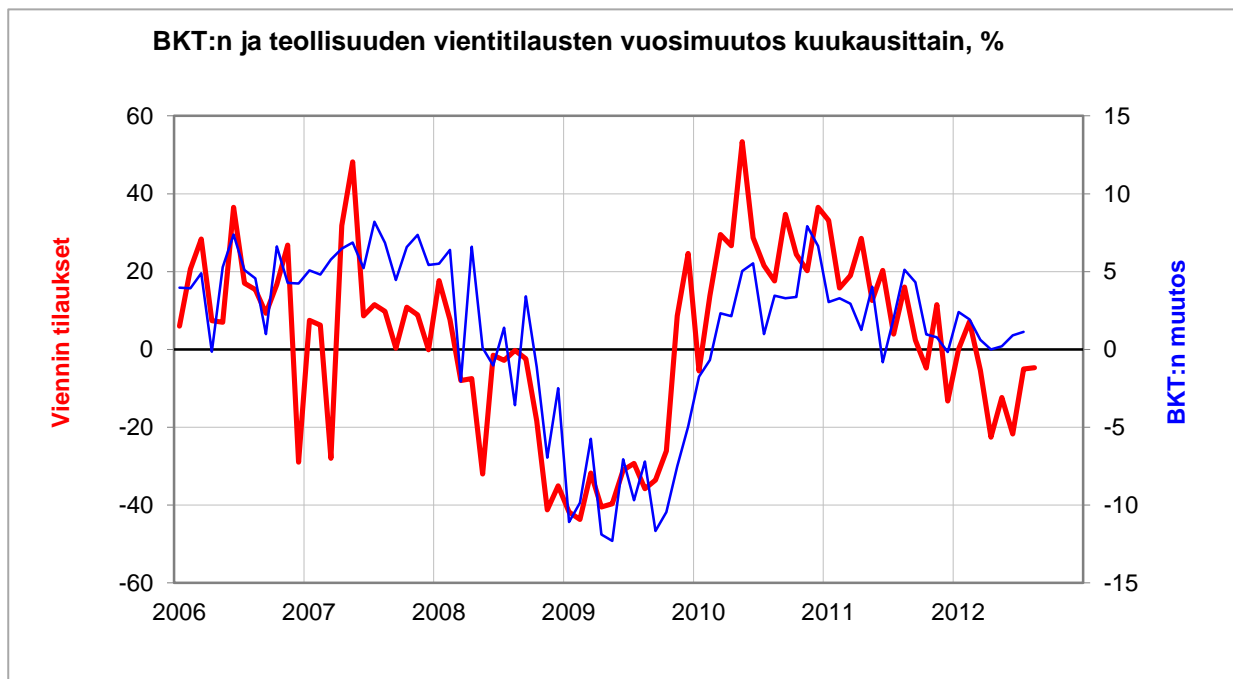
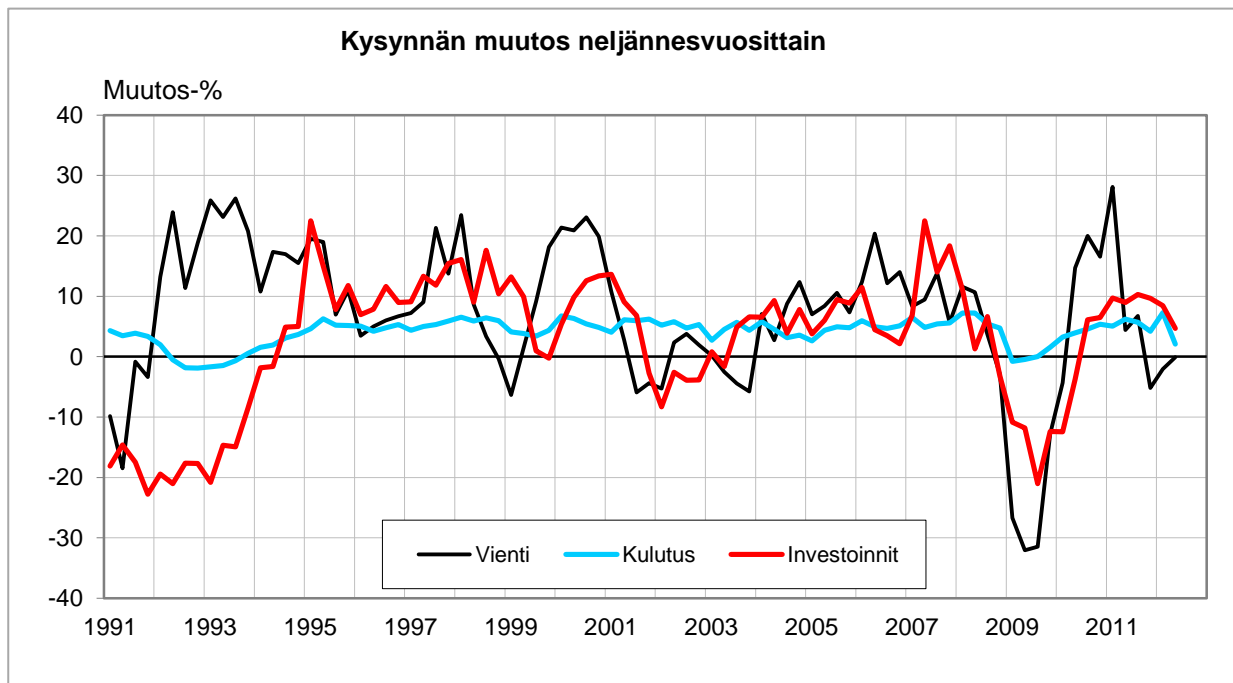
Valtiovarainministeriö

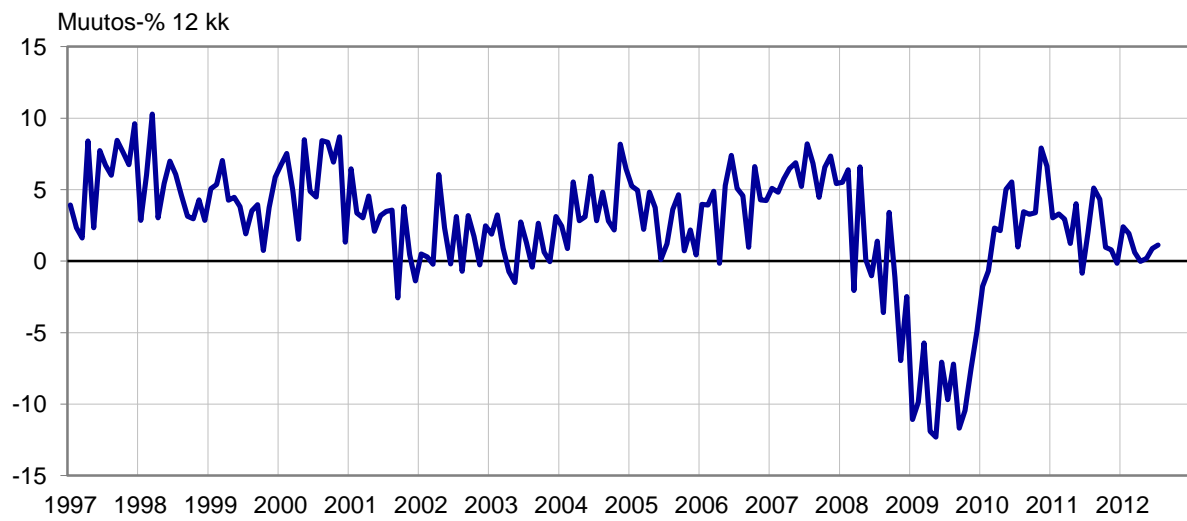
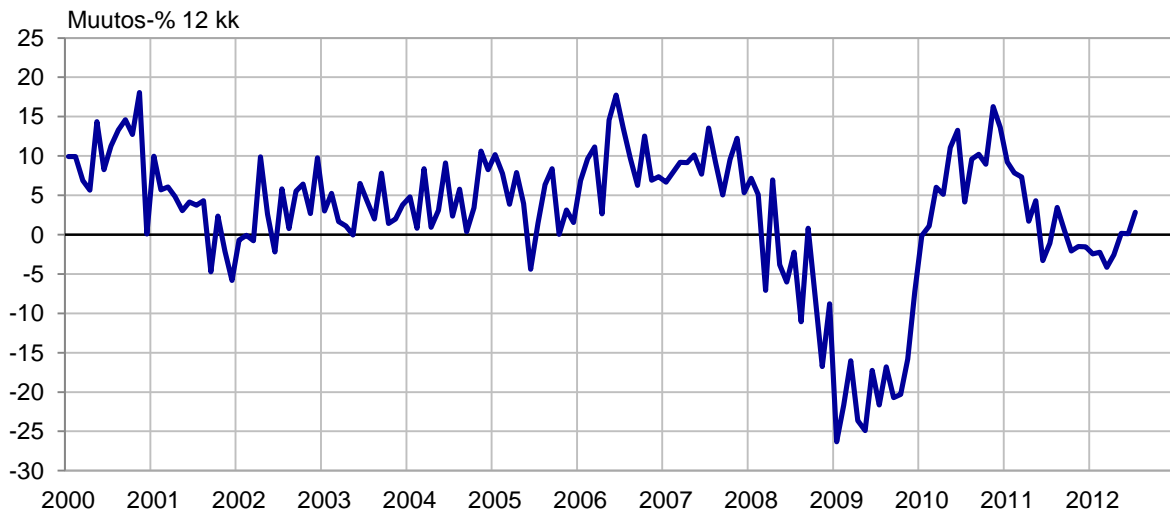
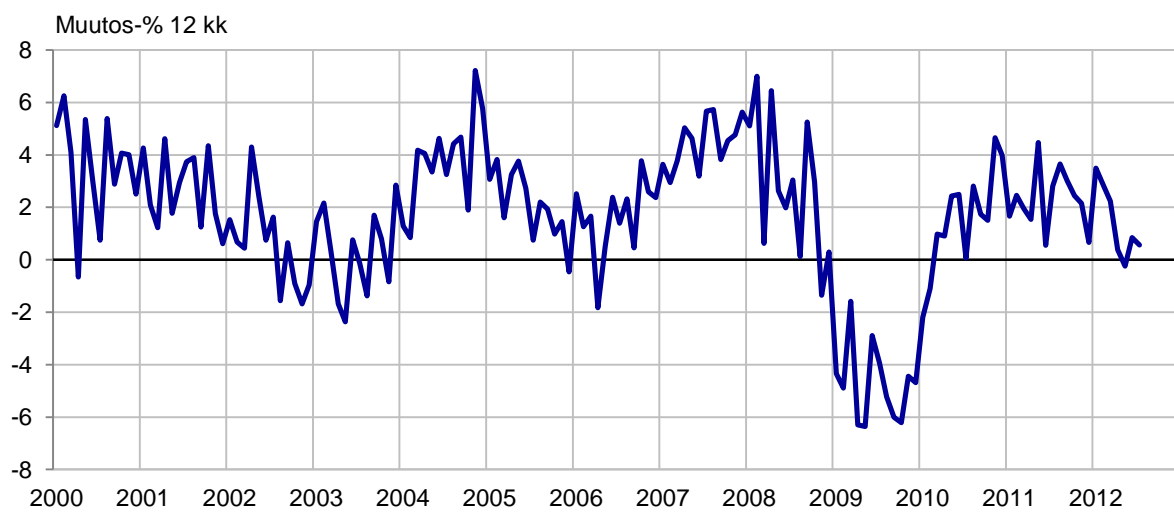
http://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/01_julkaisut/02_taloudelliset_katsaukset/20120917Taloud/TK_syys2012_suomi_NETTI.pdf

Väestöennuste. Tilastokeskus 2012

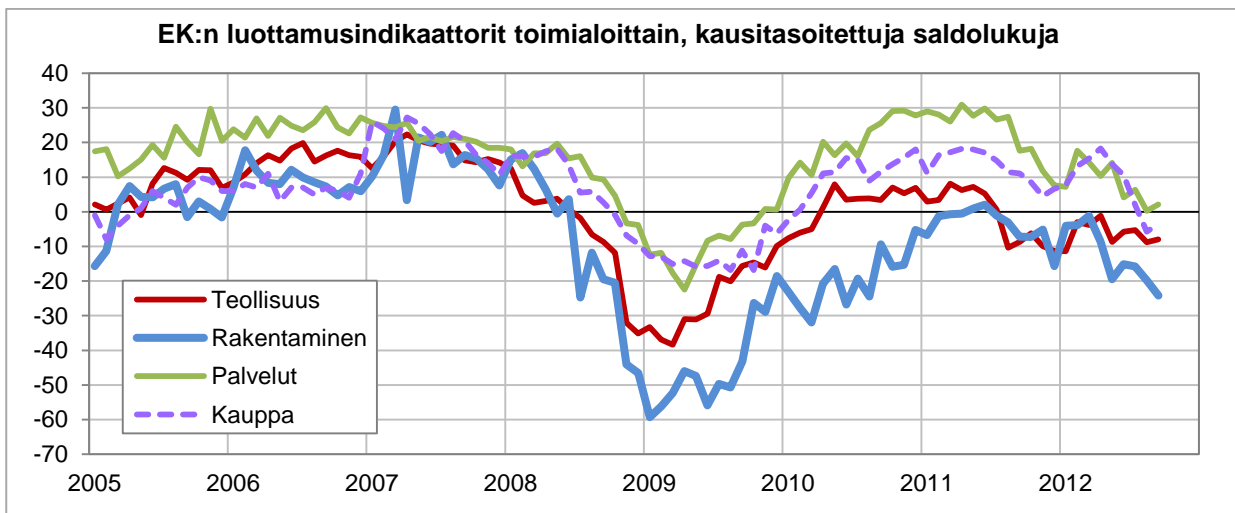
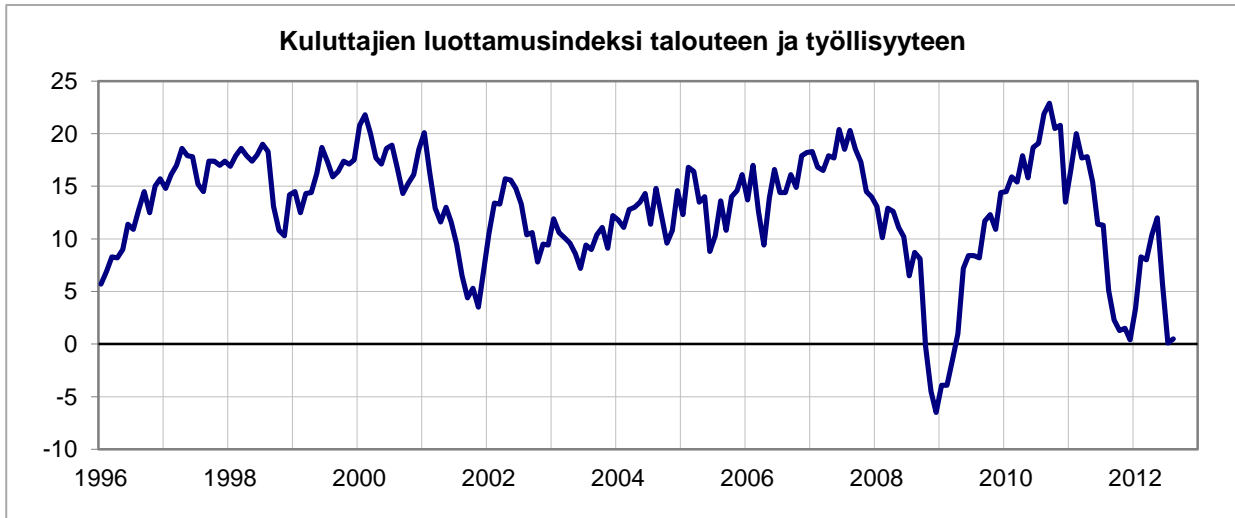
LIITE 1: KUVIOT

1a. Suhdannetilannetta kuvaavia indikaattoreita

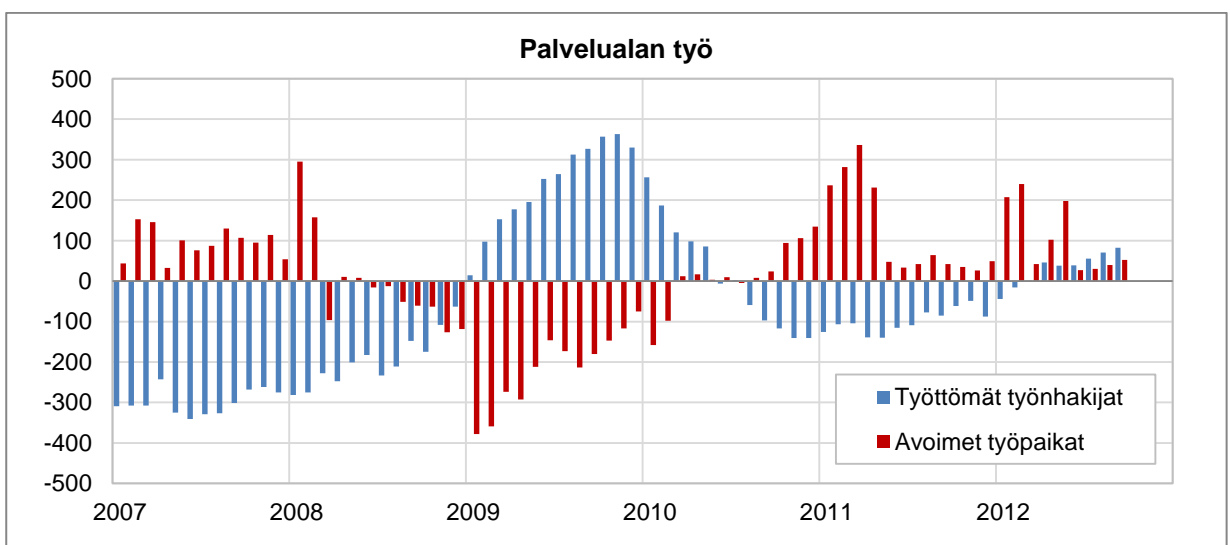
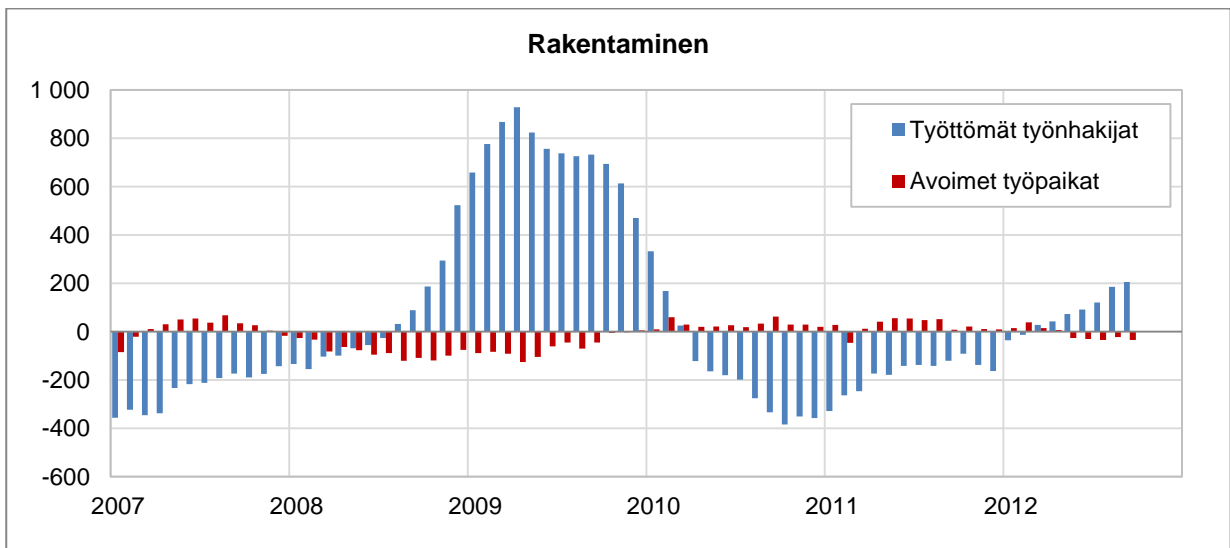
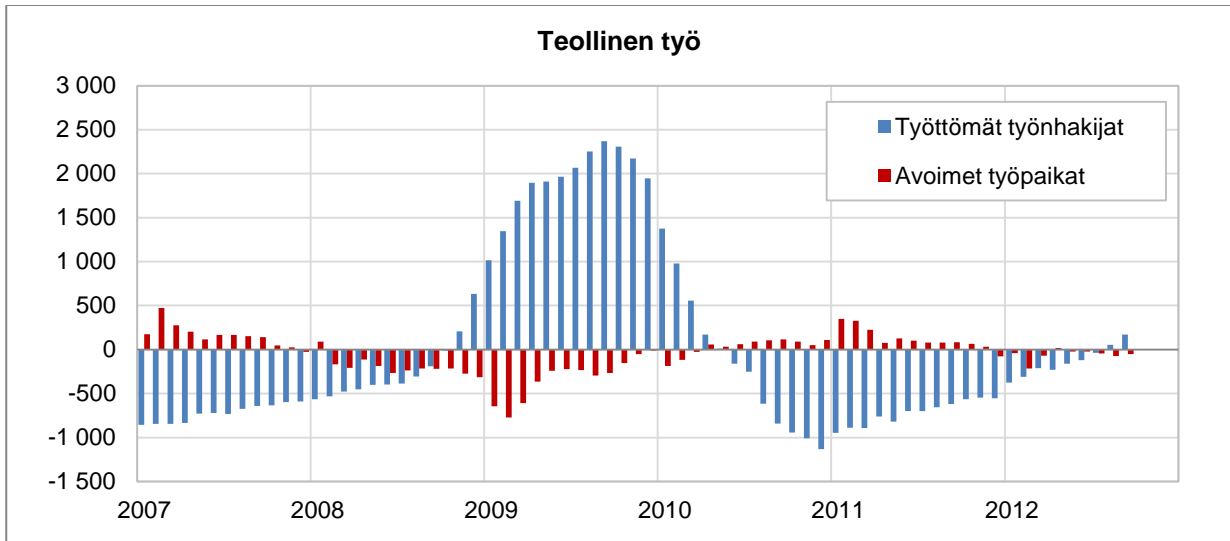

Tuotannon kuukausikuvaaja 1997 –2012**Tuotannon suhdannekuvaaja jalostuksessa 2000-2012****Tuotannon suhdannekuvaaja palveluissa 2000-2012**

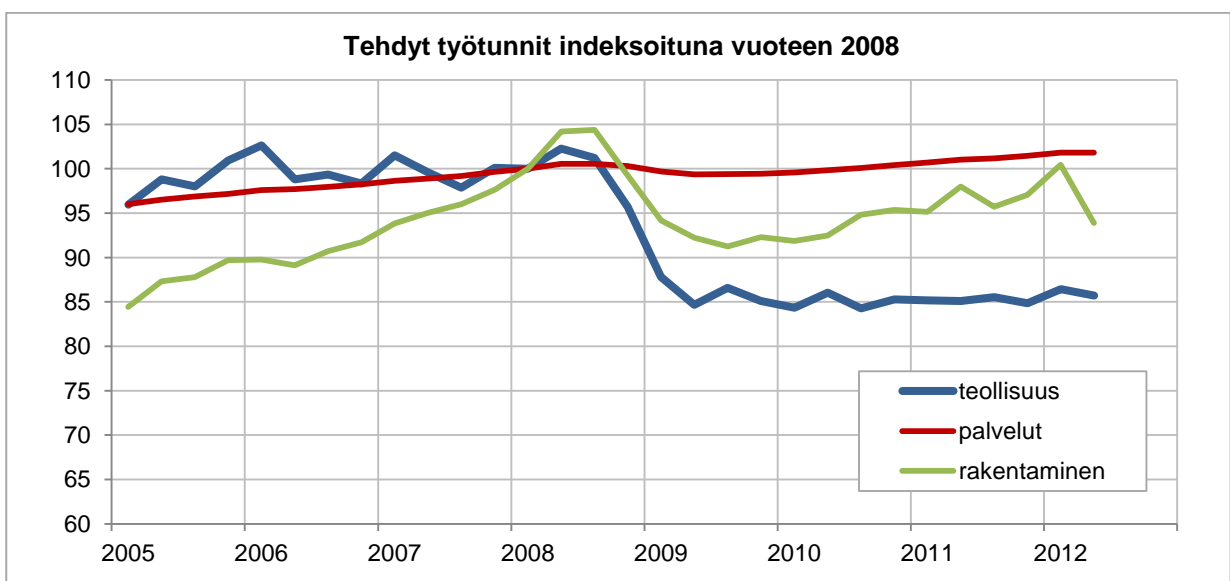
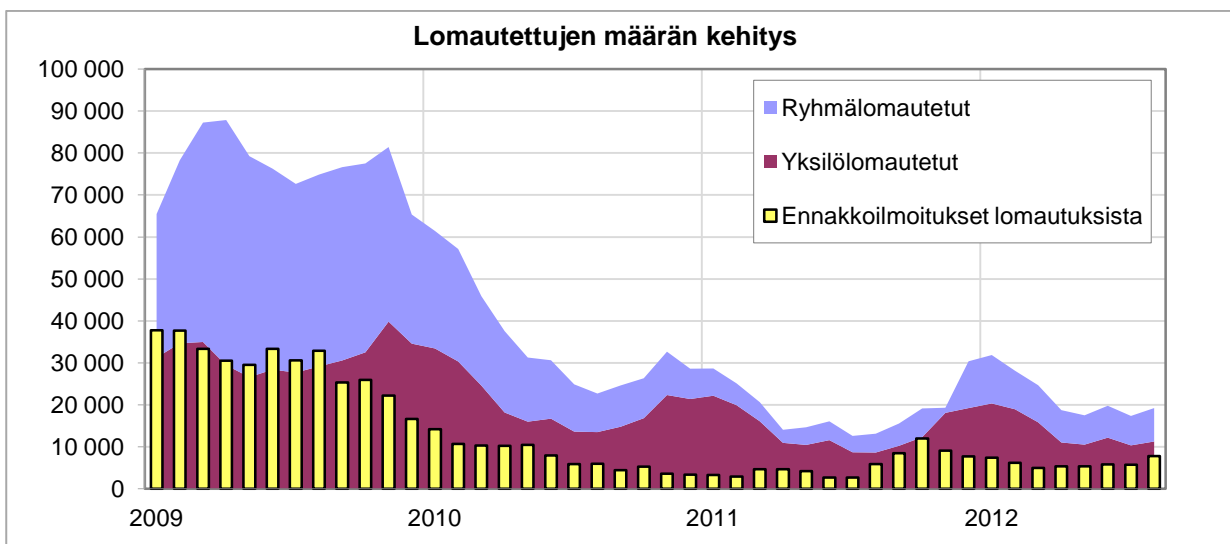
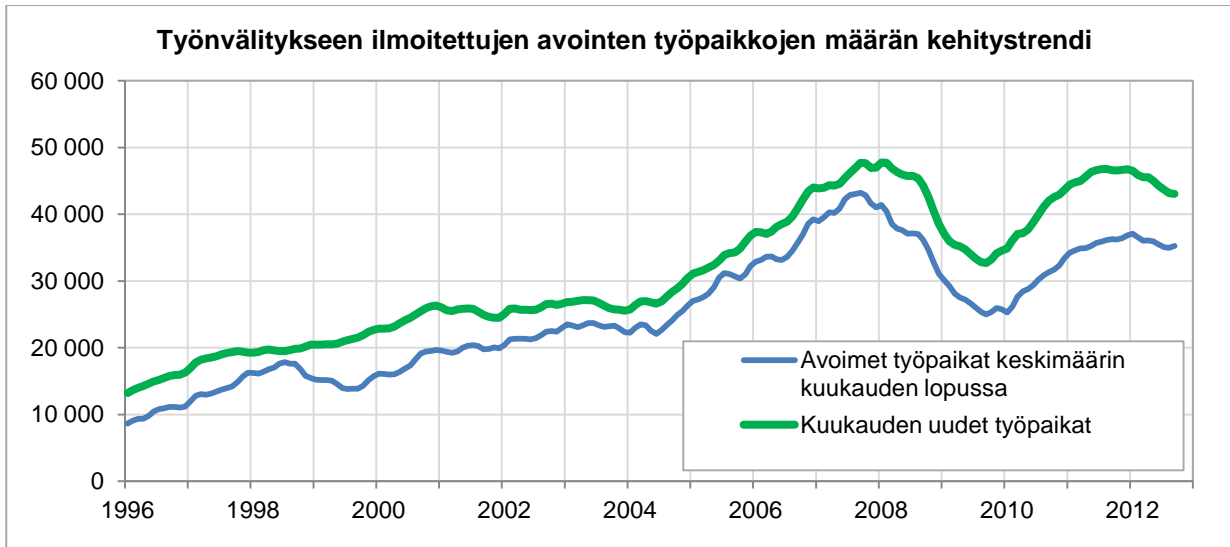
1b. Työllisyyskehitystä ennakoivia suhdanneindikaattoreita

1c. Avoimet paikat ja työttömät ammattiryhmittäin (trendin muutos)

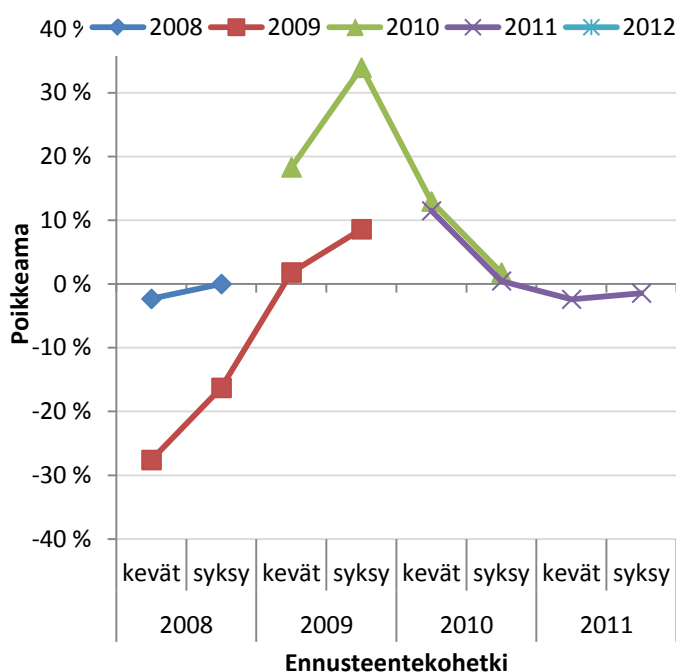
1d. Työttömyyden muutoksia ennakoivia indikaattoreita

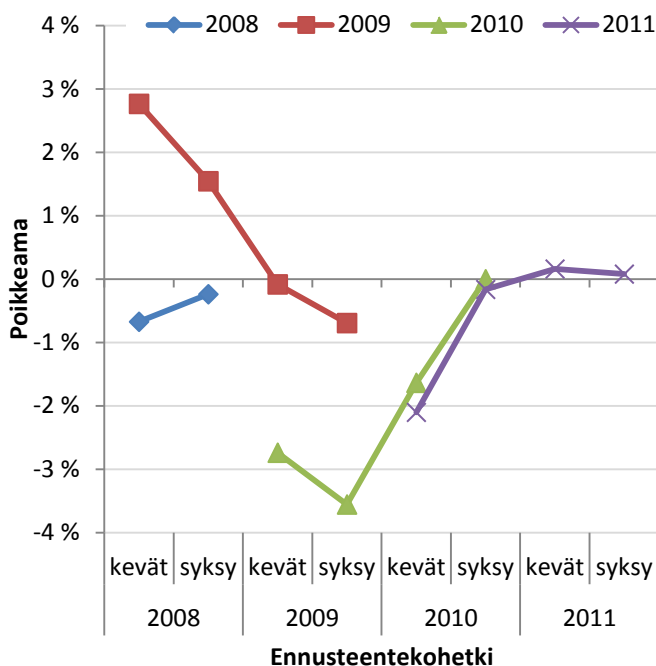
LIITE 2: AIEMPIEN ENNUSTEIDEN OSUVUUS

kirjoittanut Eija-Leena Koponen

Julkaistuja työmarkkinaennusteita on tehty vasta yhdeksän kappaletta, joista suurin osa finanssikriisin jälkimainingeissa. Kovin vahvoja päätelmiä ennusteiden osuvuudesta ei voida siis tehdä. Kuvioidissa 1 ja 2 on esitetty työttömien ja työllisten ennusteiden poikkeama toteutuneeseen prosentteina. Vaaka-akselilla on ennusteen teko hetki ja erivärisillä viivoilla on pyritty esittämään kunkin vuoden estimaatin kehittymistä ajassa.

Kuvio 1: Työttömien ennusteen poikkeama toteutuneesta, %

Kuvio 2: Työllisten ennusteen poikkeama toteutuneesta, %

Työmarkkinaennuste perustuu eri tutkimuslaitosten arvioon bruttokansantuotteen kehityksestä sekä kirjoittajien omasta arviosta muiden indikaattorien perusteella. Vuoden 2009 talouden notkahdusta ei osattu ennustaa missään tutkimuslaitoksessa, ja siten myös erot työllisten ja työttömien määrän ennusteiden sekä toteutuneiden lukujen välillä ovat isot. Lisäksi syvimmän talouden notkahduksen jälkeinen toipuminen arvioitiin todellista heikommaksi ja vuosien 2009–2010 ennusteet ovat systemaattisesti toteutunutta pessimistisempiä. Väestöennuste on pitänyt hyvin paikkansa vuosien varrella ja erotus toteutuneeseen on ollut korkeintaan 14 000 henkilöä.

Työllisten ennustaminen eri toimialoille on hyvin vaikeaa. Ennustevaikeuksia on ollut etenkin vuonna 2009 vuodelle 2010 tehdyissä ennusteissa palvelujen sekä rakentamisen toimialalla. Teollisuuden työllisten luvut poikkeavat eniten toteutuneesta vuonna 2008 vuodelle 2009 tehdyissä ennusteissa.

Matemaattisten mallien tarkastelut ilman 1990-luvun alun ja vuosien 2008–2010 lukuja, eli poikkeavia havaintoja, tuottavat nousevan trendin työllisyydelle. Kun kaikki havainnot otetaan mukaan, on arvio työllisten kehityksestä laskeva.

Kasvukynnys eli se bkt:n taso, jolla työllisyys ei laske on kaikilla aloilla ollut vuosina 2005–2011 noin 1,2 %. Rakentamisessa kynnys on melkein sama 1,1 %, teollisuudessa korkeampi 3,5 % ja palveluissa matalampi 0,7 %. Kun kasvukynnystä tarkastellaan ilman poikkeavia vuosia 2009–2010, saadaan kaikkien alojen kasvukynnykseksi 2,5 % vuosina 1975–2011.

TEM-ANALYYSEJA – VERKKOJULKAISUSARJASSA AIEMMIN ILMESTYNYT
 → www.tem.fi → julkaisut → TEM-analyyseja

Nio, Ilkka (1/2008); **Työvoimatoimistojen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden arviointi – esimerkkinä rakenteellisen työttömyyden alentaminen**

Torvi, Kai (2/2008); **Maahanmuutto vastauksena työvoiman saatavuuteen – loppuraportti**

Nio, Ilkka – Torvi, Kai – Tuomaala, Mika (3/2008); **Työ- ja elinkeinoministeriön lyhyen aikavälin talous- ja työmarkkinaennuste**

Nio, Ilkka – Sardar, Paula (4/2008); **Työvoimapolitiittisilta toimenpiteiltä sijoittuminen vuosina 2005 ja 2006**

Tuomaala, Mika (5/2008); **Työvoiman hankinta toimipaikoissa vuonna 2007**

Alatalo, Johanna – Tuomaala, Mika (6/2008); **Alueelliset rakennemuutokset**

Mella, Ilkka (7/2008); **Maakuntien suhdannekehitys**

Nio, Ilkka – Torvi, Kai – Tuomaala, Mika (8/2008); **Työ- ja elinkeinoministeriön lyhyen aikavälin talous- ja työmarkkinaennuste, syksy 2008**

Tuomaala, Mika – Torvi, Kai (9/2008); **Kohti työperusteista maahanmuuttoa: Ulkomailta palkattavan työvoiman tarpeen arviointi**

Alatalo, Johanna – Räisänen, Heikki (10/2009); **Työttömyysturvan uudistuslinjausten ex ante -vaikutusarviointia**

Nio, Ilkka – Torvi, Kai – Tuomaala, Mika (11/2009); **Työ- ja elinkeinoministeriön lyhyen aikavälin talous- ja työmarkkinaennuste, kevät 2009**

Heinonen, Ville – Kangaspunta, Kirsi – Räisänen, Heikki – Sardar, Paula (12/2009); **Työllisyys ja työttömyys eri koulutustasoilla – tilastollinen tarkastelu**

Tuomaala, Mika (13/2009); **Työvoiman hankinta toimipaikoissa vuonna 2008**

Alatalo, Johanna – Torvi, Kai (14/2009); **Joustoturva Suomen työmarkkinoilla: indikaattorit ja niiden tulkinta**

Mella, Ilkka (15/2009); **Maakuntien suhdannekehitys 2007-2009**

Alatalo, Johanna – Nio, Ilkka – Tuomaala, Mika (16/2009); **Työ- ja elinkeinoministeriön lyhyen aikavälin talous- ja työmarkkinaennuste, syksy 2009**

Kaarna, Anssi (17/2009); **Väestön hyvinvointi alueilla – tilastollinen katsaus**

Nio, Ilkka – Sardar, Paula (18/2009); **Työvoimapolitiittisilta toimenpiteiltä sijoittuminen vuosina 2006 ja 2007**

Räisänen, Heikki – Tuomaala, Mika (19/2010); **TE -toimistojen tuottavuus ja työpaikkojen täytön tehokkuus**

Kaarna, Anssi – Mella, Ilkka (20/2010); **Maakuntien suhdannekehitys 2008 – 2010**

Nio, Ilkka – Tuomaala, Mika (21/2010); **Työ- ja elinkeinoministeriön lyhyen aikavälin työmarkkinaennuste**

Tuomaala, Mika (22/2010); **Työvoiman hankinta toimipaikoissa vuonna 2009**

Kaarna, Anssi – Mella, Ilkka (23/2010); **Maakuntien suhdannekehitys 2008 – 2010**

Nio, Ilkka – Sardar, Paula (24/2010); **Työvoimapolitiittisilta toimenpiteiltä sijoittuminen vuonna 2008**

Alatalo, Johanna – Nio, Ilkka – Tuomaala, Mika (25/2010); **Työ- ja elinkeinoministeriön lyhyen aikavälin työmarkkinaennuste, syksy 2010**

Alatalo, Johanna – Räisänen, Heikki – Tuomaala, Mika (26/2010); **Työvoiman rekrytointi taantumassa – julkisen työnvälityksen näkökulma**

Alatalo, Johanna – Räisänen, Heikki – Tiainen, Pekka (27/2010); **Lainsäädännön työllisyysvaikutusten arviointi ja taloudelliset vaikutukset**

Avikainen, Ahti – Kerminen, Päivi – Korhonen, Tiina – Murto, Mikko – Peura, Jari (28/2010); **Työhönoittamisesta työn tarjoamiseen – työhönoitusten käyttöä koskeva selvitys ja kehittämisesitykset**

Kaarna, Anssi – Mella, Ilkka (29/2011); **Maakuntien suhdannekehitys 2009 – 2011**

Alatalo, Johanna – Räisänen, Heikki – Tuomaala, Mika (30/2011); **Työvoimatilanne metsäalan ammattaisissa**

Douglas, Inka – Kerminen, Päivi – Meling, Timo – Peura, Jari (31/2011); **Työttömyysturvan menettämisen työvoimapolitiittisesti moitittavan menettelyn takia**

Alatalo, Johanna – Nio, Ilkka – Tuomaala, Mika (32/2011); **Työ- ja elinkeinoministeriön lyhyen aikavälin työmarkkinaennuste**

Tuomaala, Mika (33/2011); **Työvoiman hankinta toimipaikoissa vuonna 2010**

Nio, Ilkka – Sardar, Paula (34/2011); **Työvoimapolitiittisilta toimenpiteiltä sijoittuminen vuonna 2009**

Järvinen, Päivi (35/2011); **Suomen työelämän muutoksia 2000 luvulla – Tutkimuksesta vaikuttavaan kehittämiseen?**

Alatalo, Johanna – Nio, Ilkka – Tuomaala, Mika (36/2011); **Työ- ja elinkeinoministeriön lyhyen aikavälin työmarkkinaennuste, syksy 2011**

Hytönen, Jukka – Mella, Ilkka – Pousi, Anu (37/2011); **Äkillisen rakennemuutoksen alueet 2007 – 2011**

Räisänen, Heikki (38/2011); **Rekrytoinnin mustan laatikon avaaminen: rekrytoinnin syyt, rekrytointiongelmien ja hakukanavat Suomessa v. 2010**

Mella, Ilkka (39/2012); **Maakuntien suhdannekehitys 2010-2012**

Alatalo, Johanna – Tuomaala, Mika (40/2012); **Työ- ja elinkeinoministeriön lyhyen aikavälin työmarkkinaennuste, kevät 2012**

Tuomaala, Mika (41/2012); **Työvoiman hankinta toimipaikoissa 2011**

Sihto Matti – Tuomaala Mika – Sardar Paula (42/2012); **Työvoimapoliittisilta toimenpiteiltä sijoittuminen vuonna 2010**

Koponen Eija-Leena – Laiho Ulla-Maija – Tuomaala Mika (43/2012); **Mistä tekijät sosiaali- ja terveysalalle – työvoimatarpeen ja -tarjonnan kehitys vuoteen 2025**